

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б.Д.
Гаврилишина
Кафедра міжнародного туризму і готельного бізнесу

БЕРЕСТЕЦЬКИЙ Володимир Олегович

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ
КАДРІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ/ Organization of professional training
of management personnel for the tourism industry
Спеціальність 015 – Професійна освіта
Освітньо-професійна програма – Організація туристичного
обслуговування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ПОТОмнв-21
В.О. Берестецький

Науковий керівник:
д.е.н., проф. Чорна Н. П.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
“ ____ ” _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри
_____ Гугул О.

ТЕРНОПІЛЬ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТУРИЗМУ – ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	8
1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття туризм.	8
1.2. Туристично-рекреаційні ресурси України.	19
1.3. Науково-теоретичне підґрунтя професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму.	25
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	30
2.1. Сучасний стан професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму.	30
2.2. Організаційні аспекти підготовки фахівців індустрії туризму.	37
2.3. Освітні технології в професійному навчанні.	44
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	52
3.1.Світовий досвід розвитку туризму і підготовки кадрів для індустрії туризму.	52
3.2. Пріоритетні напрями підготовки кадрів для сфери туризму на сучасному етапі...	59
Висновки до 3 розділу.....	77
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

АНОТАЦІЯ

Берестецький Володимир. Організація професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму- Рукопис.

Дослідження на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 015 «Професійна освіта», освітньо-професійна програма «Організація туристичного обслуговування». – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2021.

Розглянуто теоретичні організаційно-економічні засади розвитку туристичної індустрії в регіонах України та система підготовки управлінських кадрів для галузі туризму. Узагальнено наукове обґрунтування теоретично-практичних аспектів розвитку туризму – галузі національної економіки та підготовки професійних управлінських кадрів для індустрії туризму в Україні. Вивчено передовий досвід країн Європи, зокрема Франції щодо розбудови туристичної індустрії та підготовки кадрів для галузі туризму. Цей досвід пропонуємо імплементувати в Україні, що сприятиме зміцненню економіки як індустрії туризму, так і національної економіки України.

ANNOTATION

Berestetsky Vladimir. Organization of professional training of management personnel for the tourism industry - Manuscript.

Study on the degree of higher education "Master's degree" in the specialty 015 "Professional Education", educational and professional program "Organization of tourist services". - Western Ukrainian National University, Ternopil, 2021.

Theoretical organizational and economic principles of development of the tourism industry in the regions of Ukraine and the system of training managers for the tourism industry are considered. The scientific substantiation of theoretical and practical aspects of tourism development - the branch of the national economy and training of professional managers for the tourism industry in Ukraine is generalized. The best practices of European countries, in particular France, in the development of the tourism industry and training for the tourism industry have been studied. We propose to implement this experience in Ukraine, which will help strengthen the economy of both the tourism industry and the national economy of Ukraine.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

Туризм як сфера діяльності сприяє збереженню природи, формуванню екологічної культури у локальному та глобальному вимірах, реалізації економічного співробітництва, розв'язанню соціальних та політичних проблем, поліпшення відносин між індивідами, соціальними групами, етносами, країнами.

Туризм у контексті глобальних трансформацій світового порядку кінця ХХ - початку ХХІ століття є фактор подолання недовіри, ворожечі і встановлення взаєморозуміння, довіри, дружніх стосунків, створення передумов для вироблення стратегії розвитку людства та узгодження шляхів її досягнення.

В Україні туризм проголошено одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури.

Законом України «Про туризм» і Державною програмою розвитку туризму на 2002-2010 та 2010-2020 роки передбачено ряд конкретних заходів щодо проведення ефективної інноваційної діяльності в туризмі. Підвищення професійного рівня працівників туристичної галузі вимагає поліпшення підготовки кадрів, які мають організувати успішне виконання поставлених завдань.

В сучасному світі вирішувати актуальні проблеми педагогіки потрібно ефективно і послідовно в досить короткий термін, тому що потреби перебудови освіти і розвитку відповідної навчально-методичної бази в Україні вже назріла саме сьогодні.

Зазначимо, що питання розвитку туризму та поліпшення підготовки кадрів для галузі туризму в Україні досліджувались вітчизняними та зарубіжними вченими: А.Ю. Александрова [1] ; М.П. Бондаренко [9]; В.Г. Герасименко [16]; Л.В. Кнодель [33; 34]; В.С. Мельниченко [47]; Н.П. Сироїд [58]; В.К. Федорченко [64] та ін.

Водночас, аналіз теоретично-аналітичної літератури засвідчив наявні проблеми у роботі галузі туризму та підготовки кадрів для туристичної індустрії. Все це обумовило мету і завдання подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування теоретично-практичних аспектів розвитку туризму – галузі національної економіки та підготовки професійних управлінських кадрів для індустрії туризму в Україні.

Для досягнення поставленої мети були поставлені й вирішувались такі завдання:

-узагальнення теоретичних засад щодо поняття туризм та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів України;

-розкриття науково-теоретичного підґрунтя професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму;

-висвітлення сучасного стану професійної підготовки управлінських кадрів для туристичної індустрії;

-з'ясування організаційно-методичних аспектів підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму;

-узагальнення світового досвіду розвитку туризму і підготовки кадрів для індустрії туризму;

-з'ясування пріоритетних напрямів підготовки кадрів для індустрії туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні процеси розвитку індустрії туризму та підготовки управлінських кадрів для цієї галузі в Україні.

Предмет дослідження – сукупність теоретично-методичних та практичних аспектів щодо організації проведення напрямів організації розвитку туристичної індустрії та підготовки управлінських кадрів для туризму в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічно-організаційних явищ і процесів а також наукові положення

економічної теорії та наукові праці вітчизняних вчених з проблем розвитку індустрії туризму та підготовки керівних кадрів для цієї галузі в Україні.

Для вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використовувалися такі економічні методи: монографічний (вивчення сучасного стану галузі туризму та вітчизняного і зарубіжного досвіду) ; аналізу – для вивчення досягнутого рівня туристичної індустрії та підготовки кадрів для досліджуваної галузі; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування поставлених завдань і новизни, а також висновків).

Інформаційна база дослідження. Основними джерелами інформації в процесі дослідження були: Закони України, нормативно-правові акти Верховної Ради України та постанови Кабінету Міністрів України та Плани заходів щодо розбудови сучасної туристичної інфраструктури в Україні, дані періодичної звітності, матеріали наукових конференцій, семінарів, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених, Інтернет-ресурс.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному та методичному обґрунтуванні основних напрямів проведення організаційно-аналітичної роботи щодо розвитку туристичної галузі, підготовки професійних кадрів для туризму в Україні. У процесі проведеного дослідження отримано наступні основні наукові результати:

-узагальнено теоретичні засади щодо визначення поняття туризм та туристично-рекреаційні ресурси України;

-розкрито науково-теоретичне підґрунтя професійної підготовки управлінських кадрів для туристичної індустрії;

-з'ясовано організаційно-методичні аспекти підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму;

-узагальнено світовий досвід функціонування індустрії туризму й підготовки кадрів для галузі та на основі цього обґрунтовано пропозиції для подальшого розвитку туризму та підготовки управлінських кадрів в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у науковому обґрунтуванні організаційно-економічних й практичних напрямів підвищення

ефективності функціонування туристичної індустрії та підготовка для неї управлінських кадрів в Україні.

Апробація результатів виконання випускної кваліфікаційної роботи.

Основні положення кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на VI Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Інноваційний розвиток освіти, науки, бізнесу, суспільства та довкілля в умовах глобальних викликів» (м. Тернопіль, 17 листопада 2021 р.). Опубліковано тези на тему «Професійний розвиток працівників туристичної галузі».

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел.

Загальний обсяг роботи – 86 сторінок комп'ютерного тексту, в тому числі 5 таблиць, 3 рисунки, 68 джерел використаної літератури.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТУРИЗМУ – ГАЛУЗИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття туризм.

Опрацювання літературних джерел дає змогу з'ясувати поняття туризму. Як свідчить література: «Туризм - це багатоаспектний феномен глобального масштабу, що суттєво впливає не лише на життя окремої особистості, але й на розвиток людської цивілізації взагалі. Бурхливий розвиток масового туризму в другій половині ХХ ст., розширення його функцій, урізноманітнення та глобалізація зумовили системний характер його вивчення.» [9; 58; 63].

За даними науковця Н.П. Сироїда: «Протягом останніх років питанням туризму приділяється значна увага, що пов'язано зі зростанням значення туристичної сфери для соціально-економічного розвитку країни та добробуту населення. Туризм має політичне, виховне, культурне, суспільне, біологічне, економічне, екологічне та гуманітарне значення для людини та суспільства.» [58, с.3].

Як вважає М.П. Бондаренко: «Індустрія туризму відіграє важливу роль в економіці країни та справляє відчутний вплив на світове господарство: розвиває національні економіки та економіки інтеграційних об'єднань, сприяє формуванню іміджу регіону, дозволяє загострити увагу на проблемах розвитку суспільства.» [9; с.19].

На думку вченого Н.П. Сироїда, «Нині туризм є одним із найбільших і найпрогресивніших секторів світової економіки. У 2015 р. зареєстровано 1,186 млрд міжнародних туристів (у 2016 р. - 1,235 млрд); туризм і пов'язані галузі згенерували 7,2 трлн доларів внеску у світовий ВВП, 283 млн робочих місць по всьому світу, 1,5 трлн доларів експортних надходжень [World travel]. При цьому туризм розвивається надзвичайно динамічно та стабільно: середньорічні темпи приросту міжнародних туристичних прибутків становили 3,9 % у період 2005-2015 рр., а згідно з прогнозами на 2010-2030 рр. становитимуть 3,3 %.»[58, с. 3]

Як повідомляє М.П. Бондаренко [9, с. 20]: «За офіційною версією ООН, що була прийнята Генеральною Асамблеєю в 1954 році, туризм - це активний відпочинок, який впливає на зміцнення здоров'я, фізичний розвиток, пов'язаний із переміщенням за межі постійного місця проживання. Англійська туристична спілка (Tourism Society of England) в 1976 р. запропонувала визначати туризм «як тимчасове, короткострокове переміщення людей поза межі звичного місця роботи, проживання та іншої діяльності протягом перебування у країні відвідування. Таке переміщення може здійснюватися з будь-якою метою».

За даними літератури [9,с. 20]: «У 1980 р. на Всесвітній конференції з туризму, що проходила під егідою ЮНВТО в Манілі (Філіппіни), поняття «туризм» було зафіксовано як діяльність, що має важливе значення у житті народів у силу безпосереднього впливу на соціальну, культурну, освітню й економічну сфери життя держав та їх міжнародні відносини. Розвиток туризму пов'язаний із соціально-економічним розвитком націй і залежить від доступу людини до активного відпочинку та його волі подорожувати в рамках вільного часу і розваг, глибокий гуманітарний характер яких він підкреслює.»

Варто зазначити, що в літературі [58] дано порівняльну характеристику понять «туризм» і «туристична діяльність».

1) домашній туризм, коли резиденти визначеної країни подорожують лише в межах своєї країни;

2) в'їзний туризм, коли нерезиденти подорожують до визначеної країни;

3) виїзний туризм, коли резиденти подорожують до іншої країни.

Наведені форми туризму є стандартними і застосовуються відповідно до контексту досліджень.

На основі таблиці можна зробити висновок, що «поняття «туризм» і «туристична діяльність» є досить різними. Туризм передбачає споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних, страхових та інших послуг, тоді як туристична діяльність спрямована саме на комплектування цих послуг та створення туристичного продукту, тобто це діяльність, яка забезпечує виробництво таких послуг, у результаті чого й можливе їх споживання.

Туристична діяльність пов'язана з обслуговуванням людей, які прагнуть виїхати за кордон на відпочинок, а туризм пов'язаний безпосередньо з самим процесом виїзду за межі постійного проживання. Крім того, туристична діяльність здійснюється з метою отримання прибутку, а туризм не має за мету отримання прибутку, а лише задоволення особистих духовних потреб, або ж відпочинок, лікування, заняття спортом.» [58; с.7]

Таблиця 1.1.

«Порівняльна характеристика понять «туризм» і «туристична діяльність»

Ознака	Туризм	Туристична діяльність
Суб'єкти здійснення	Туристи	Туристичні оператори та агенти
Споживання чи виробництво послуг	Споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг	Виробництво цих послуг, комплектування туристичного продукту
Мета діяльності (отримання прибутку)	Не має за мету отримання прибутку (без здійснення оплачуваної діяльності)	З метою отримання прибутку
Вид діяльності	Виїзд за межі постійного місця проживання	Обслуговування людей, які здійснюють виїзд

»Джерело: [58; с.7].

Як свідчить література, «Головним суб'єктом туризму є турист, який безпосередньо бере участь у процесі споживання туристичного продукту. Головними суб'єктами туристичної діяльності є туристичні оператори та туристичні агенти, які забезпечують формування туристичного продукту та безпосередньо впливають на організацію й методичку обліку, у той час як турист не має відношення до обліку і може впливати лише на якість туристичних послуг, що надаються, через висловлювання власних побажань. Отже, у ці два поняття закладено різний зміст, тому їх необхідно чітко розмежовувати. З

огляду на зазначене, під туризмом можна розуміти безпосередній процес подорожі, а під туристичною діяльністю - механізм, що забезпечує її здійснення.» [58; с.7]

Згідно з Законом України "Про туризм" [27, с.1-3] сутність основних термінів туризму визначаються так:

«-туризм - тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових цілях без зайняття оплачуваною діяльністю;

-турист (мандрівник) - особа, яка здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни перебування, метою на термін від 24 годин до шести місяців без здійснення будь - якої оплачуваної діяльності та з зобов'язанням залишити країну або місце перебування у зазначений термін;

-туристична діяльність - діяльність з надання різноманітних туристичних послуг відповідно до вимог цього закону та інших актів законодавства України;

-екскурсійна діяльність - діяльність по організації подорожей, що не перевищують 24 години у супроводі фахівця - екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, з визначними місцями тощо;

-туристичні ресурси - сукупність природно - кліматичних, оздоровчих, історико - культурних, пізнавальних та соціально - побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста;

-суб'єкти туристичної діяльності - підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством України порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристичних послуг;

-туристична індустрія - сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати,

підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів;

-туристичні послуги - послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно - рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів;

-туристичний продукт - комплекс туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час його подорожі;

-туристський ваучер (путівка) - документ, що підтверджує статус особи або групи осіб як туристів, оплату послуг чи її гарантію і є підставою для отримання туристом або групою туристів туристичних послуг;

-тур - туристична подорож (поїздка) за визначеним маршрутом у конкретні терміни, забезпечена комплексом туристичних послуг (бронювання, розміщення, харчування, транспорт, рекреація, екскурсії тощо);

-керівник туристської групи - особа, що є представником суб'єкта туристичної діяльності і виступає від його імені, супроводжує туристів, забезпечує виконання умов договору про надання туристичних послуг, володіє фаховими знаннями про країну (місцевість) перебування, і, як правило, мовою країни перебування або загальнозрозумілою там мовою;

-гід (екскурсовод) - особа, яка володіє фаховою інформацією про країну (місцевість) перебування, визначні місця, об'єкти показу, а також мовою цієї країни чи мовою іноземних туристів, яких приймають, або загальнозрозумілою для них мовою, надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги та кваліфіковану допомогу учасникам туру в межах договору про надання туристичних послуг. Гід-індивідуал здійснює свої функції лише на підставі ліцензії;

-ліцензія на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристичних послуг - спеціальний дозвіл, що підтверджує право його власника на здійснення відповідного виду або комплексу видів діяльності, визначених цим Законом та іншими актами законодавства України;

-сертифікат відповідності - документ, що підтверджує якість туристичних послуг та їх відповідність конкретному стандарту чи іншому нормативному документу.»

Деякі поняття не знайшли визначення у Законі України "Про туризм":

«-туроператорська діяльність - діяльність з формування, просування та реалізації туристичного продукту, яка здійснюється на основі ліцензії юридичною особою або індивідуальним підприємцем;

-турагентська діяльність - діяльність з просування та реалізації туристичного продукту, яка здійснюється на основі ліцензії юридичною особою або індивідуальним підприємцем;

-туризм внутрішній - подорожі в межах України громадян, які постійно проживають в Україні;

-туризм виїзний - подорожі громадян, які постійно проживають в Україні, в іншу країну;

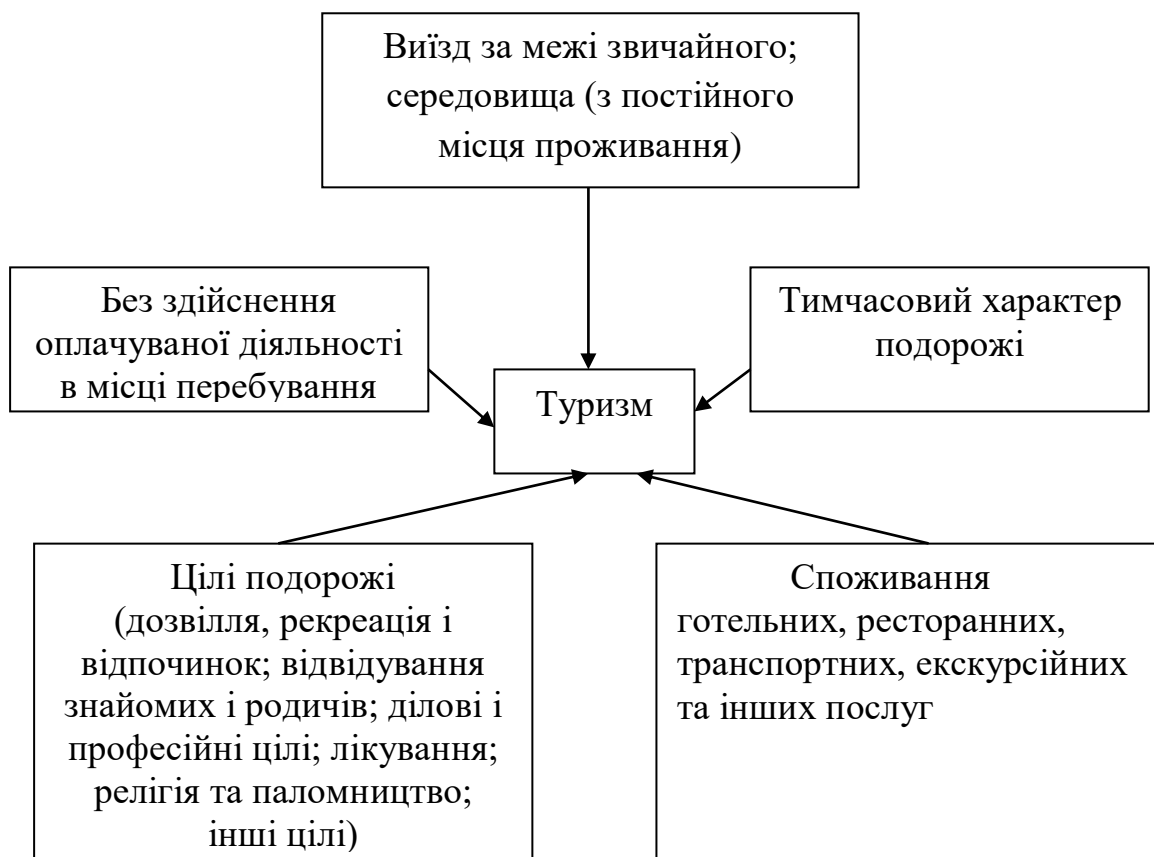
-туризм в'їзний - подорожі в межах України громадян, які не проживають в Україні постійно;

-туризм соціальний - подорожі, що фінансуються із коштів, які виділяються державою на соціальні потреби;

-туризм самодіяльний - подорожі з використанням активних засобів пересування, які організовуються туристами самостійно;

-просування туристичного продукту - комплекс засобів, спрямованих на реалізацію туристичного продукту (реклама, участь у спеціалізованих виставках, ярмарках, організація туристичних інформаційних центрів продажу туристичного продукту, видавництво каталогів, буклетів тощо)» [27]

У результаті проведеного дослідження можна встановити основні характеристики туризму (рис. 1.1.) «

»Рис. 1.1. Характерні ознаки туризму

Джерело: [58; с.6]

Як видно з рис. 1.1., повідомляє автор [58], «основними характерними ознаками туризму є:

-виїзд за межі звичайного середовища (з постійного місця проживання).
Переміщення людей у межах їх звичайного середовища проживання не можуть бути зараховані до туризму;

-тимчасовий характер подорожі. Тривалість туристичної подорожі, здебільшого, обмежується періодом, який не перевищує 12 місяців поспіль;

-без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. Головною метою поїздки не має бути діяльність, яка оплачується із джерела місця, що відвідується;

-споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг. Туристичні подорожі обов'язково пов'язані зі споживанням цих послуг;

-цілі подорожі - одна із важливих характеристик, що дозволяє чітко визначати види діяльності, які належать до туризму.»

На думку вченого [58] : «під туризмом слід розуміти вид діяльності, що містить споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг і пов'язаний із виїздом за межі постійного місця проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою, але без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. При цьому до туристів належать особи, які здійснюють подорожі Україною або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місця перебування у зазначений термін.»

Слід зазначити, що на практиці необхідно розмежовувати поняття «туризм» і «туристична діяльність». Так, наприклад, Ж.А. Богданова розглядає туризм із двох сторін: «З одного боку, це діяльність людини, спрямована на задоволення потреб у відпочинку, лікуванні, пізнавальних, ділових та інших цілях і передбачає її тимчасове переміщення з основного місця проживання, що призводить до ряду соціально-економічних відносин. З другого боку, туризм - форма ведення бізнесу, яка ставить за мету отримання прибутків, шляхом організації і забезпечення чужого відпочинку» [7, с. 197].

Опрацювання літературних джерел [7; 9; 41; 58] дає змогу узагальнити бачення класифікації видів туризму (рис. 1. 2)

Вчений М.П. Бондаренко, вважає, що «забезпечення туристичної діяльності потребує таких обов'язкових елементів, як туристична послуга та ринок туристичних послуг. Розмаїття туристичних послуг і сфер їх застосування викликає необхідність класифікації цих послуг за певними ознаками. Ми пропонуємо виділяти туристичні послуги за такими класифікаційними ознаками: за формою (матеріальні, нематеріальні); за

характером (духовні, комерційні); за способом оплати (платні, соціальні); за територією (локальні, регіональні, міжнародні); за спеціалізацією (освітні, юридичні, фінансові, туристичні, транспортні, страхування, культурні, розміщення, харчування, рекреації та ін.); за формою організації (державні, приватні); за тривалістю (безстрокові, строкові); за частотою (разові, періодичні); за сегментом (стандартні, елітні); за способом надання (мобільні, стаціонарні).» [9; с.21]

Рис. 1.2. Класифікація видів туризму

Джерело: [9, с.21]

Варто зазначити, що характерною ознакою туристичних послуг є комплексність. На думку вченої О. О. Любіцевої, найбільш узагальнений характер дефініції ринку туристичних послуг, зокрема: «Ринок туристичних послуг система багатоаспектна, поліструктурна, поліформна і багаторівнева, що функціонує за законом врівноваження попиту та пропозиції, який відтворює об'єктивно обумовлену необхідність відповідності у часі й просторі вартісних та натурально-речових форм платоспроможного попиту і товарної пропозиції та діє на основі коливань виробництва і споживання турпродукту» [40, с. 58].

Відповідно з даними літератури [9, с.21] «виокремлено три підходи до визначення туристичної індустрії» (табл.1.2).

Таблиця 1.2.

«Підходи до визначення туристичної індустрії»

Підхід	Представник	Визначення
Комплексний	О. Любіцева , Л. Дядечко , Н. Чорненька	Індустрія туризму - це міжгалузевий господарський комплекс, який спеціалізується на створенні турпродукту, здатного задовольняти специфічні потреби населення в проведенні дозвілля в подорожі шляхом виробництва та реалізації товарів і послуг туристичного призначення»
Інтегральний	В. Бушуєв	Індустрія туризму - це „складна інтегральна система взаємодії рекреаційних потреб суб'єкта і рекреаційних можливостей природно- економічного потенціалу території»
Геопросторовий	Н. Чорненька, В. Бушуєв	Компонентна структура туристичної індустрії - це сукупність туристичних галузей, окремих секторів і видів рекреаційної діяльності, які розкривають особливості її функціонування та розвитку в межах певного географічного простору» «Індустрія туризму являє собою не тільки сукупність підприємств виробничої та невиробничої сфери, що надають туристські послуги та виготовляють товари туристичного попиту, а й є однією з форм освоєння території»

» Джерело:[9, с. 21]

Як видно з таблиці, «Туристична індустрія - це сукупність засобів транспорту, розміщення, об'єктів харчування, розваг і пізнання оздоровчого, спортивного, ділового та іншого призначення, що входять до організацій, які здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, а також організацій, що надають екскурсійні послуги та послуги гідів перекладачів.

Туристична індустрія складається з матеріально-технічної бази, забезпечує зайнятість значної кількості людей і взаємодіє практично з усіма галузями національної економіки. У більш широкому розумінні туристичну індустрію можна визначити як міжгалузевий самостійний комплекс, який складається з:

-пасажирського транспорту (залізничний, повітряний, водний, автомобільний);

-різноманітних спеціалізованих туристичних підприємств, організацій та підприємств різних галузей, що не мають чітко вираженого туристичного характеру (транспортного машино – та автомобілебудування, паливної промисловості, капітального та шляхобудування, місцевої промисловості з вироблення сувенірів, харчової промисловості, галузей сільського господарства);

-широкої сфери послуг, якими користується турист (інформаційні мережі, зв'язок, радіо, телебачення тощо).» [9, с. 21]

Опрацювання літератури дає змогу зробити висновок, що «індустрія туризму – це сукупність різних напрямів економічної діяльності, взаємодія яких, прямо чи опосередковано, задовольняє потреби туристичного потоку та виступає каталізатором сучасних суспільно-економічних процесів.»

1.2. Туристично-рекреаційні ресурси України.

Поняття рекреаційно-туристичні ресурси включає в себе: природні, кліматичні, економічні, фінансові, трудові, культурно-історичні, соціальні, виробничі.

Туристичні ресурси – це сукупність природних та створених людиною об'єктів, придатних для туристичної діяльності. Наявність певних туристичних ресурсів в регіоні визначає його напрямок діяльності. Для прикладу, критеріями придатності територій для санаторного лікування є необхідні кліматичні умови, наявність родовищ мінеральної води, озокериту тощо.

Основними властивостями туристичних ресурсів регіону є: кліматична привабливість, економічні та пейзажні характеристики, природні запаси, доступність, екскурсійна значимість та ін. На основі природного потенціалу України, а це понад 22 тис. штучних водойм, більше 80 тис. річок, 3 тис. природних озер, тваринні, лісові та рослинні ресурси, створено 15 державних заповідників, 11 національних природних парків, дендропарки, заказники, пам'ятники садово-паркового мистецтва.

Туристичні ресурси використовуються в спортивних, оздоровчих та пізнавальних цілях. Для прикладу в Карпатському регіоні ресурси використовуються для відпочинкового і спортивного виду рекреаційної діяльності. А саме: гірськолижного, мисливського, туристичного та спелеологічного підвидів.

Туристичні ресурси поділяються на: історико-культурні; інфраструктурні та природні групи. Сучасний розвиток туристичної галузі, окрім природної привабливості, вимагає наявності комунальної інфраструктури, комунікацій, засобів зв'язку, якісних доріг та готельних комплексів.

Регіони України відрізняються за історичним розвитком та соціально-економічним, а також за національним складом населення, економічною

ситуацією, природними умовами. Далі фактори формують економічне районування територій .

Рекреаційно-туристичні об'єднання формуються при допомозі наступних факторів: ступінь зосередження рекреаційних закладів, спільність територій, наявність туристичних маршрутів, обсяг послуг та ін.

Формування рекреаційних зон проходить на основі близькості територій, наявності функціональних і транспортних в'язків регіонів та спільного рекреаційного ресурсу. В Україні можна виділити чотири рекреаційні зони: Західну, Центрально-Українську, Причорноморсько-Азовську, або Південну та Східну. Вони в свою чергу поділяються на 9 рекреаційних районів. (табл. 1.3.).

Варто зазначити, що Карпатський регіон також багатий історико-культурною спадщиною. До його складу увійшли кращі туристичні міста України за версією CNN як Львів, Чернівці, Мукачево, Ужгород.

Придністровський рекреаційний регіон, що включений у Західну рекреаційну зону, представлений Тернопільською, частиною Вінницької та Південною частиною Хмельницької областей. Цей регіон характеризують мальовничі пейзажі Дністровського каньйону, довжина якого 250 км.

Унікальним центром паломництва на Тернопіллі став Марійський духовний центр «Зарваниця», яку називають українським «Люрдом». Це одна з найвизначніших католицьких святинь світу і найбільша святиня Української Греко-Католицької церкви, яку щороку відвідує близько 2 млн. паломників.

У південній частині Хмельницької області знаходиться місто-заповідник – Кам'янець-Подільський, яке посідає третє місце в країні за чисельністю пам'яток архітектури (понад 150). Найвідомішою з них є унікальна у світі Стара фортеця (XIV – XIX ст.), що стоїть на острові посеред Смотрицького каньйону. Приваблює туристів Бакота – (Бакотська затока), затоплене село на Поділлі , біля Кам'янця –Подільського. Це місце відоме своїми неймовірними краєвидами.

Таблиця 1.3

Характеристика територіальної організації рекреаційного комплексу України

Рекреаційна зона	Рекреаційні регіони	Перелік областей, в межах яких відбувається формування регіонів	Площа території (тис. кв. км)	Питома вага рекреаційного фонду розміщення (%)	Рекреаційні райони	Рекреаційний профіль	Найважливіші курорти та туристичні центри
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Західна	1. Карпатський (державно-міжнародно-го значення)	Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Івано-Франківська	56,6	10,0	1 Перед-карпатський 2. Закарпатський 3. Гірсько-Карпатський	1 Багатопрофільний, переважно курортно-оздоровчий 2 Переважно туристично-оздоровчий 3. Гірськоспортивний	Трускавець, Моршин, Свалява, Львів, Буковель, Яремче, Ворохта, Івано-Франківськ, Ужгород, Чернівці
	2. Придністровський (державно-регіонального значення)	Тернопільська, Вінницька, Хмельницька (півд. частини)	60,9	3,0	Подністровський	Оздоровчо-туристичний	Кам'янець-Подільський, Залішки, Міжгір'я
II. Центрально-Українська	3. Подільський (державно-місцевий)	Тернопільська, Вінницька, Хмельницька (півн. частини)	60,9	3,0	Південно-Бугський	Оздоровчо-туристичний	Сатанів. Почаїв, Хмільник, Немирів
	4. Придніпровський (державно-міжнародний)	Київська, Чернігівська, Черкаська, Кіровоградська, Дніпропетровська, Полтавська	167,0	9,0	Столичний (Середньо-Дніпровський)	Туристично-оздоровчий	Київ, Чернігів, Канів, Умань, Черкаси, Миргород

	5. Поліський (державно-міжнародний)	Київська, Чернігівська, Волинська, Рівненська, Житомирська, Сумська	94,0	5,0	Західно-Поліський	Оздоровчо-Туристичний	Луцьк, Острог, Рівне, Шацьк
III. Східна	6 Придонецький (місцево-регіональний)	Харківська, Донецька (півн. частина), Луганська	63,3	7,0	Сперсько-Донецький	Оздоровчий і екскурсійно-туристичний	Бермін-води, Слов'янськ, Слов'яногірськ, Харків, Краснодон, Суми, Тростянець
IV. Південна	8. Азово-Чорноморський: Причорноморський Приазовський (державно-міжнародний)	Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька (півд. частина)	86,4	25,0	Одеський	Лікувально-оздоровчотуристичний	Одеса, Ізмаїл, Очаків, Коблево, Сергіївка, Гопрі, Скадовськ, Лазурне
	9. Кримський (міжнародний)	АР Крим	27,9	30,0	ПБК	Багато профільний, переважно курортно-оздоровчий	Ялта, Алушта, Євпаторія, Саки, Судак, Феодосія, Бахчисарай

Сформовано на основі: [Школа]

Бакота – місто, що зникло з карт у 50-х роках 20 ст. Було затоплене під час будівництва Дністровської ГЕС, а зараз ця перлина подільських Товтрів стала продовженням чуда України – Дністровського каньйону. Неподалік знаходиться Хотинська фортеця.

Найпотужнішою в рекреаційному плані являється Південна рекреаційна зона, що включає Причорноморсько-Азовський і Кримський рекреаційні регіони. Дана зона охоплює Одеську, Миколаївську, Херсонську, Запорізьку, Донецьку (південна частина) області, а також АР Крим.

Азово-Чорноморський регіон включає Причорноморський і Приазовський райони. В Причорноморському регіоні виділяють Одеський, Миколаївський, Херсонський рекреаційні райони. Перший включає Одеську групу курортів (Ланжерон, Аркадію, Вел. Фонтан, Лузанівку, тощо), курортні місцевості Чорноморськ, Грибівка, Кароліно-Бугаз, Затока, Шабо та курорти Скадовськ, Гопрі, Коблево, Сергіївку).

Чорне море Херсонської та Миколаївської області включає такі курортні місця як Скадовськ, Залізний порт, Коблево, Лазурне, Джарилгач, Кінбурнська коса.

Відпочинок на Азовському морі включає такі курортні місця як Бердянськ, Арбатська стрілка, Кирилівка, Геніченськ.

Центрально-Українська рекреаційна зона поділяється на Подільський, Придніпровський (Столичний і Поліський) рекреаційні регіони.

Подільський рекреаційний район включає Південно-Бугський рекреаційний район Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей. Як правило носить оздоровчо-туристичний характер. Знаменитий санаторіями Сатанова, Хмільника. Сатанів являється одним із семи природних чудес України – національного природного парку «Подільські Товтри».

Придніпровський рекреаційний регіон, що представлений Середньо-Дніпровським, або Столичним рекреаційним районом, характеризується такими визначними історико-культурними містами як Київ, Чернігів, Умань, Черкаси,

Канів, Полтава, Переяслав-Хмельницький. Тут основні курорти знаходяться у Миргороді, Пуща-Водиці, Ворзелі, Качанівці, Прохорівці, Білій Церкві та ін.

До Центрально-Української рекреаційної зони також відноситься Поліський рекреаційний регіон, що включає Північ Київської, Чернігівської областей, а також Волинську, Рівненську, Житомирську, Сумську області. Регіон як правило має оздоровчий туристичний характер.

Полісся охоплює північну частину України й у фізико-географічному плані називається зоною мішаних хвойно-широколистяних лісів. Південна межа цієї зони проходить через такі міста (із заходу на схід), як Рава-Руська - Володимир-Волинський - Луцьк - Рівне - Житомир - Київ - Ніжин - Кролевець - Глухів. Цей рекреаційний район займає близько 20% території України.

Природними особливостями Полісся, які необхідно враховувати під час розвитку тут рекреації і туризму, слід назвати переважання низовинного рельєфу, густу річкову мережу, широкі річкові долини, заболочення, моренні гряди, еолові форми рельєфу, високу лісистість території з переважанням соснових лісів.

Східна рекреаційна зона, де формується Придонецький регіон, до якого належать Харківська, Луганська та частково Донецька області. Основні рекреаційні ресурси це м'який помірно-континентальний клімат, лікувальні грязі озер (Солоний Лиман, Банис, Ріпне, Вейсове, запаси яких становлять близько 1 млн. куб. м) та мінеральні води, водоймища, особливо Червонооскільське водосховище. Основні рекреаційні центри - це курорти Слов'янськ, Слов'яногірськ (Свято-Успенська Святогірська Лавра, заснована у XIII столітті монахами Києво-Печерського монастиря), Старобільськ, Слов'яносербськ.

Таким чином, туристично-рекреаційні ресурси України мають потужний природний, історико-культурний та туристичний потенціал, гармонійно поєднують ландшафтні ресурси та інфраструктуру, необхідну для сучасного відпочинку, несуть у собі історико-культурну спадщину народу і все більш приваблюють як вітчизняних так і іноземних туристів.

1.3. Науково-теоретичне підґрунтя професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму.

На основі опрацьованої літератури [7; 9; 40; 49; 67] необхідно зазначити, що окремі туристичні підприємства, й галузь у цілому потребують спеціального виду діяльності, яка полягає в управлінні економічними процесами. Система управління туризмом містить такі підсистеми: правові норми управління туризмом; організаційну структуру управління туризмом; прогнозування та планування туризму; економічний механізм туристичної діяльності. Необхідно зазначити, що для досягнення ефективної туристичної діяльності необхідно домогтися розвитку кожної підсистеми управління й комплексного вдосконалення механізму управління. Управління туризмом вимагає належної та складної праці, яку неможливо виконати лише із підготовкою спеціальних знань менеджменту.

Менеджмент в туристичній діяльності - це система управління туристичною галуззю, яка вимагає приймати виважені управлінські рішення.

Туристичний менеджмент -це особлива, діяльність, спрямована на працівників з метою управління туристичною фірмою в умовах ринку з метою підвищення економічної вигоди.

Варто зазначити, що менеджер це той фахівець туризму, який зможе розв'язувати наявні проблеми, домогтися підвищення продуктивності праці, ефективності та конкурентоспроможності туристичної фірми. Завдання менеджера – вивчити зовнішнє середовище підприємства, адаптувати до нього її внутрішнє середовище, вміти приймати відповідні рішення по управлінню ними. Таким чином, менеджер - це той керівник, який здатний самостійно організувати ефективну експлуатацію туристичних ресурсів, досліджує ринок туризму та приймає правильні, ефективні рішення в умовах ринку.

Варто зазначити, що туристичний менеджмент використовує принципи соціального управління на мікрорівні, зокрема:

-принцип “гуманізації виробничих відносин”, що потребує враховувати потенціал кожного працівника;

-принцип “ділового партнерства”, враховує згуртованість різних працівників з метою подальшого розвитку економіки туристичної фірми;

-принцип “економічного децентралізму”, вимагає самостійності у прийнятті управлінсько-господарських рішень по кожному підрозділу туристичної фірми.

Як свідчить література [21; 36; 37; 67], туристичний менеджмент передбачає виконання таких функцій та завдань:

- «-стратегічне управлінське планування;
- організація управління туристичним підприємством (фірмою);
- координація інтеграції всіх підрозділів туристичного підприємства;
- управління людьми та їх професійним зростанням, створення умов і стимулів для найбільш повного використання потенційних можливостей працівників.»

На основі опрацьованої літератури [21; 36; 37; 67], можна вважати, що: «Організація управління туристичним підприємством - функція менеджменту, що відображає процес створення структури управління туристичним підприємством. Ця функція має два аспекти:

- поділ туристичного підприємства на підрозділи відповідно до цілей і стратегії;
- встановлення взаємодії між підрозділами та взаємин повноважень, що пов'язують вищі рівні з нижчими й забезпечують можливість розподілу та координації завдань.»

Як свідчить література [21; 36; 37; 67], що «важливою функцією туристичного менеджменту є інноваційна, завдання якої - розробка нових туристичних послуг вищої якості.»

Як вважають науковці [36; 37], «менеджер має домагатися зміцнення позицій на ринку шляхом підвищення ефективності експлуатації туристичних

ресурсів. Він докладает максимум зусиль, щоб уникнути фінансових збитків в умовах ринку.»

Опрацювання літературних джерел [36, 37], дає змогу зробити висновок, що «туристичний менеджмент - це функція, вид діяльності в керівництві людьми в туристичних організаціях; це галузь людських знань, що допомагає здійснювати функції управління працівниками туристичної фірми. В спрощеному, широкому розумінні, туристичний менеджмент — це уміння досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект, характер, мотивації працівників туристичної фірми.»

Роль менеджерів не обмежується діяльністю лише у величезних корпоративних структурах управління. Велику роль вони відіграють у малому бізнесі, де діє понад 95% всіх фірм, найбільш наближених до повсякденних потреб споживачів. Малі підприємства дають для більшості населення роботу. І вміння управляти в малому бізнесі — це значить вистояти, вижити й економічно зростати. Ці всі життєві питання знаходяться в полі зору ефективного менеджменту.

Менеджер — це людина, яка є суб'єктом управління; це професійний управлінець, представник особливої професії, а не просто економіст чи інженер, який займається управлінням. Для того, щоб бути справжнім менеджером, потрібно пройти спеціальну підготовку. Зокрема, для менеджерів туризму потрібно отримати не стільки економічну, скільки економіко-географічну підготовку. Бо “чистий” економіст, вишколений у дусі галузевої економіки, не в змозі оволодіти мистецтвом управління та керівництва туризмом. Останнє є не стільки економічною чи географічною сферою діяльності менеджменту, як економіко-географічною. Адже економічна та соціальна географія є наукою про територіальну організацію суспільства, а туристична діяльність це складова територіальної організації суспільства.

Виходячи з методології менеджменту, загалом туристичний менеджмент розглядається як сукупність раціональних методів і організаційних важелів управління туризмом, визначається як процес, під час якого група

співпрацюючих людей спрямовує свої зусилля на загальну мету, а саме розвиток туризму. Туристичний менеджмент — це соціально-економічний і технічний процес, під час якого раціонально використовуються природні ресурси, при цьому робиться акцент на ефективний розвиток туризму.

Туристичний менеджмент — це процес організації контролю планування, прогнозування, управління, що здійснюються з метою досягнення координації розвитку туризму.

Серйозною проблемою теорії та практики туристичного менеджменту є суперечності між вигодою використання туристичних ресурсів та їх виснаженням. Практика засвідчує, що заради вигоди суб'єкти господарської діяльності в більшості випадків не рахуються з раціональним використанням туристських ресурсів і нерідко завдають їм непоправної шкоди. Між тим, саме здорове для людського життя довкілля, а не вигоди суб'єктів господарської діяльності має стати пріоритетом.

Туристичний менеджмент у XXI ст. буде формуватися під впливом спеціальних пріоритетів збереження та охорони природного довкілля над метою бізнесу.

Як свідчить література [21; 36; 37; 67], «менеджери мають вибирати такий варіант соціальної відповідальності, що забезпечує переваги та сприяє усуненню чи послабленню недоліків. Таке управлінське рішення буде сприяти поліпшенню етики менеджерів і підлеглих їм працівників.»

Таким чином, Україна в усіх регіонах має значну і цікаву базу для розвитку і становлення індустрії туризму, що є важливим підґрунтям для організації потужної галузі національної економіки країни. Ефективний розвиток туристичної галузі в значній мірі буде залежати від підготовки управлінських кадрів — менеджерів туризму, які спроможні організувати в Україні конкурентоспроможну індустрію туризму. Все це сприятиме розширенню політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між країнами і народами світу, збільшенню іноземних туристів та надходженню інвестицій, зміцненню економіки України.

Висновки до розділу I.

Узагальнення літературних джерел дають змогу зробити висновок, що туристична індустрія – це сукупність різних напрямів економічної діяльності, взаємодія яких прямо, чи опосередковано задовольняє потреби туристичного потоку та виступає каталізатором сучасних процесів у суспільстві країни. Туристична індустрія України охоплює рекреаційно-природні ресурси, що має приваблювати вітчизняних та іноземних туристів. Водночас туристична індустрія потребує доброго обґрунтування та розвитку, що відповідає сучасним вимогам туризму.

Встановлено, що Україна в усіх регіонах має значну і цікаву базу для розвитку і становлення індустрії туризму, що є важливим підґрунтям для організації потужної галузі національної економіки країни. Ефективний розвиток туристичної галузі в значній мірі буде залежати від підготовки управлінських кадрів – менеджерів туризму, які спроможні організувати в Україні конкурентоспроможну індустрію туризму. Все це сприятиме розширенню політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між країнами і народами світу, збільшенню іноземних туристів та притоку інвестицій, зміцненню економіки України.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

2.1. Сучасний стан професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму.

Ринкові умови, що склалися на межі кінця XX - початку XXI ст., зламали всю налагоджену протягом декількох десятиліть систему освіти і, отже, подальшого працевлаштування випускників освітніх установ, а також внесли корективи в зміст освіти, призвели до появи нових професій і спеціальностей, орієнтуючись на фахівців сфери послуг, у тому числі й туристичні послуги, пред'являючи нові вимоги до професійних якостей випускників. Згідно з цим, аналізуючи зовнішнє середовище системи освіти, необхідно враховувати затребуваність фахівців того чи іншого рівня.

Прогнозування попиту фахівців різних рівнів підготовки будується в галузевому розрізі, орієнтованому на врахуванні потреб ринку праці у місті, регіоні, з конкретних спеціальностей.

На ринку потрібні спеціалісти – менеджери індустрії туризму, які вміють скласти різноманітні тури, як групові, так і індивідуальні, в залежності від запитів споживачів. Крім того, фахівці сфери індустрії туризму повинні мати підхід до клієнтів, щоб задовільнити їх запити, тобто ще й бути хорошими психологами. Також менеджери індустрії туризму повинні мати певні особисті якості – комунікабельність, швидкість реакції, мати високі професійні якості. Без спеціальної підготовки дуже важко розбиратися у всіх аспектах туристичної індустрії. Більшість навчальних закладів України випускають фахівців, які не мають практичного досвіду роботи в закладах туризму і туристичної інфраструктури міжнародного рівня. Тому, вкрай необхідно готувати висококваліфіковані кадри, які б мали практичну підготовку у готелях, де діє міжнародний рівень сервісу.

На даний час в Україні працює велика кількість турфірм. Кількість їх зростає з року в рік - пропорційно попиту на подібні послуги. А в сезон майже в кожній турагенції є відкритими вакансії менеджерів. Сьогодні вкрай необхідні конкурентоспроможні фахівці з вищою освітою. Однак в туріндустрії частка тих, хто не має спеціальної освіти, все ще є, а тому є потреба в професійних кадрах.

В даний час професія менеджера з туризму досить затребувана на ринку, але, на жаль, не будь-яка людина може бути менеджером, а тільки володіє певним набором особистих і професійних якостей. В останні роки у вищих закладах України популярним стало відкривати відділення туризму, де готують і надалі випускають фахівців даної спеціальності.

На сьогоднішній день в Україні вже налічується 111 вищих навчальних закладів, що мають спеціальності туризм, готельна та ресторанна справи. Це зумовлено глобальними тенденціями росту сектору туризму і вимагає системної координації, кооперації, консолідації та конвергенції між усіма учасниками ринку, що залучені в процес підготовки кадрів для індустрії туризму.

Сучасні тенденції розвитку міжнародного та вітчизняного туристичного ринку, зміни на ринку праці спонукають до розробки перспективних моделей підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечувати надання якісних туристичних послуг.

Підготовка фахівців для індустрії туризму є важливою складовою вітчизняної системи освіти і базується на таких нормативно-правових актах, як Конституція України, Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про внесення змін до Закону України "Про туризм", а також Національної доктрини розвитку освіти та Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури на 2011—2022 роки. У згаданих законодавчих актах визначено пріоритетну роль освіти в державній політиці, обґрунтовано стратегію та

основні напрями розвитку освіти в нашій державі, зокрема підготовки висококваліфікованих фахівців для туристичної галузі. [3 , с. 60]

Аналіз даних Державної служби статистики України, наведених в таблиці 1, свідчить, що майже половина працівників туристичних підприємств не мають спеціальної освіти з напрямку "Туризм".

Таблиця 2.1.

Характеристика персоналу туристичних підприємств України

Показник	Всього	Суб'єкт туристичної діяльності		
		Тур-оператори	Тур-агенти	СУД.
Юридичні особи				
Середньооблікова кількість штатних працівників	11545	6080	4908	557
Кількість працівників, які мають дипломи молодших спеціалістів, базову, повну вищу освіту в сфері туризму	4590	2314	2147	129
Фізичні особи - підприємці				
Середньооблікова кількість штатних працівників	2866	-	2280	586
Кількість працівників, які мають дипломи молодших спеціалістів, базову, повну вищу освіту в сфері туризму	1261		1091	170

СУД- суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність.

Джерело: [3 , с. 60]

Слід зазначити, що майбутні фахівці індустрії туризму повинні володіти як особистими якостями, так і мати високу професійну підготовку. До особистих їх якостей слід віднести: витримку, тактовність, порядність, почуття гумору. До якостей, що характеризують професійну підготовку слід віднести:

культуру поведінки та мовлення, відповідальність, комунікабельність, доброзичливість, знання літератури, мистецтва тощо, а також бути обізнаним в економічних та політичних процесах, що відбуваються в країні та світі.

Розбудова індустрії туризму потребує кваліфікованих фахівців з усіх спеціальностей. Тому зараз функціонує система підготовки кадрів усіх управлінських рівнів. Спеціальна фахова освіта для туристичної галузі здійснюється в навчальних закладах різного рівня акредитації, більшість з яких - вузи, що надають кваліфікацію бакалавра, та проводять набір магістрів на відповідні спеціальності. Спеціалізовані навчальні заклади діють у Києві, підготовку фахівців здійснюють у класичних університетах Львова, Києва, Харкова, Чернівців, Тернополя та інших навчальних закладів Черкас, Умані, Дніпропетровська, Миколаєва, Одеси, Запоріжжя, Білої Церкви, Івано-Франківська, Луганська, Кіровограда, Чернігова, Ніжина тощо.

З досвіду світової практики розвитку туристично-рекреаційної діяльності, дана сфера потребує підготовки фахівців за 5-ма основними напрямками:

«-менеджери туризму та рекреації, які забезпечують розробку туристично-рекреаційного,

-оздоровчо-розважального обслуговування турів та організацію обслуговування на туристичних маршрутах;

-фінансові менеджери (економісти), які забезпечують бізнес-планування та організацію комерційної й підприємницької діяльності в туристичних установах та фірмах;

-аніматори (фахівці з організації та розробки програм спілкування та організації дозвілля,

-рекреаційно-оздоровчих та реабілітаційних заходів під час організації туристичної діяльності в окремих групах та установах;

-фахівці, які відповідають за розробку та реалізацію спеціальних циклів туристично- рекреаційних занять (інструктори-методисти, гіді-провідники, тренери тощо);

-фахівці з культурно-пізнавального туризму, екскурсійної та музейної справи.» [65]

В останні роки розробляються нові стандарти програм, які передбачають включення комплексу дисциплін, що вивчають технології туристично-краєзнавчої діяльності, спортивно-оздоровчого туризму, підготовки та проведення екскурсій, організації групової та індивідуальної оздоровчотуристичної діяльності. Передбачається включення дисциплін медико-біологічного та психолого-естетичного спрямування з метою врахування етнопсихологічного, етносоціального аспектів організації туристично-рекреаційної діяльності. В комплексі усі ці заходи сприятимуть підготовці фахівців широкого профілю й кваліфікації.

Потреба у фахівцях з туризму в Україні є і, за прогнозами спеціалістів, за умови покращення якості життя населення, буде зростати. А якісне кадрове забезпечення, підкріплене хорошою рекламою рекреаційно-туристичного потенціалу нашої держави, сприятиме виходу України на світові ринки та підвищенню конкурентоспроможності українського туристичного продукту.

У Законі України «Про туризм» щодо професійної підготовки фахівців у галузі туризму визначено, що:

«-професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму здійснюються державними, комунальними та приватними навчальними закладами в порядку, визначеному законодавством;

-підготовка окремих категорій фахівців туристичного супроводу (гідів-перекладачів, екскурсоводів, спортивних інструкторів, провідників тощо), які не потребують здобуття громадянами професійно-технічної або вищої освіти із здобуттям кваліфікації за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем, може здійснюватися у встановленому порядку юридичними чи фізичними особами;

-центральний орган виконавчої влади в галузі туризму бере участь у підготовці навчальних планів і програм навчання фахівців у галузі туризму, їх професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації, затверджує

перелік посад фахівців туристичного супроводу, кваліфікаційні вимоги до них та порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу» [27].

Професійна підготовка фахівців сфери індустрії туризму в Україні, як свідчить література, складається з трьох рівнів:

«-вищий (інституційно-управлінський) рівень - який передбачає підготовку менеджерів, які визначають напрями і завдання роботи, стратегію, тактику галузі, окремого підприємства (турменеджер, менеджер готелю, менеджер маркетингової діяльності в туризмі та ін.). Спеціалізована підготовка персоналу такого рівня проводиться в провідних навчальних закладах (університетах, школах туризму, установах підвищення кваліфікації) за програмами ОКР «магістр» і «бакалавр»;

-середній рівень (управлінсько-технологічний) - включає персонал, який забезпечує технологічну послідовність обслуговування, погоджує взаємодію з іншими технологічними ланками (турагент, менеджер із резервування місць, метрдотель ресторану тощо). Цей рівень забезпечують вищі і середні спеціальні навчальні заклади, коледжі, ліцеї, які готують

-фахівців із менеджменту певних технологічних процесів бакалаврського рівня;

-початковий рівень (технологічно-виконавчий) - представлений персоналом, який виконує конкретні завдання і забезпечує задоволення окремих потреб туриста або реалізацію окремого виду обслуговування. Цей рівень забезпечують навчальні заклади широкого профілю і спеціалізації (центри, школи, курси, училища), які готують працівників масових професій: офіціантів, кухарів, інструкторів і так далі.» [15]

За даними літературних джерел: «Зміст професійної підготовки фахівців визначається в такій складовій державного галузевого стандарту, як освітньо-професійна програма підготовки.

Аналіз навчальних планів і державних стандартів підготовки фахівців для сфери туризму переконливо демонструє, що праця спеціаліста у сфері туризму виходить за межі суто менеджерських дисциплін, охоплює не лише

організаційно-управлінські та економічні питання. Фахівець із туризму має володіти соціальними, гуманітарними, культурологічними, історичними, правовими, естетичними, рекреаційними, екологічними, економічними та іншими аспектами знань, двома-трьома іноземними мовами, сучасними комп'ютерними інформаційними технологіями. З іншого боку, професіоналам туристської індустрії мають бути притаманні доброзичливість, знання психології, вміння самостійного туроперейтингу і надання різних видів туристських послуг, що передбачає ширший обсяг фундаментальних знань.» [15]

Таким чином, вища професійна підготовка фахівців індустрії туризму має спрямовуватись на формування особистості фахівця, здатного до самореалізації у суспільстві. Щоб вирішити це завдання, потрібно забезпечити зміст навчального матеріалу дидактичними засобами, які допоможуть засвоїти знання, сформувати вміння, навички та особистісні якості майбутнього фахівця.

Вимоги до сучасних фахівців підприємств туристичної індустрії не обмежуються професійною компетентністю - важливою є підготовка до міжкультурних комунікацій. Ефективна професійна діяльність у сфері туризму неможлива без вміння спілкуватися мовою іноземних бізнес партнерів, а також клієнтів, що являються споживачами туристичних продуктів. Тому фахівці повинні володіти двома іноземними мовами в рамках програми. Крім того необхідно привити студентам основи міжкультурної взаємодії, сформувати в них навички міжкультурного спілкування.

Підсумовуючи вищесказане, слід відмітити, що спеціаліст з туризму потребує системних знань, високого рівня розвитку загальних і професійних компетентностей, розуміння того, що туристична діяльність є системним соціально-економічним механізмом. Ось чому підготовка фахівців повинна відбуватися з врахуванням досвіду, принципів і підходів, притаманних європейським вищим навчальним закладам та збалансованою системою теоретичної і практичної підготовки кадрів для індустрії туризму.

2.2. Організаційні аспекти підготовки фахівців індустрії туризму.

Туризм – являється особливим багатодисциплінарним й багатопрофільним явищем, що тісно пов'язаний з такими дисциплінами як: політологія, історія, соціологія, правознавство, культурологія, релігієзнавство, антропологія, економіка тощо.

Професійна підготовка кадрів для індустрії туризму здійснюється у відповідності з державними стандартами: Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм», галузі знань 24 «Сфера обслуговування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що введений в дію з 2018/2019 навчального року; Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм», галузі знань 24 «Сфера обслуговування» другого (магістерського) рівня вищої освіти, що введений в дію з 2017/2018 навчального року. У відповідності з вказаними стандартами, професійна підготовка управлінських кадрів для індустрії туризму - формує вміння: «працювати з нормативними та законодавчими документами, з довідковою літературою та іншими джерелами інформації в сфері туризму російською та іноземною мовами; вести ділову переписку і телефонні переговори; організувати діловодство; обслуговувати споживачів туристських послуг; вирішувати конфліктні ситуації; формувати перелік туристських послуг; застосовувати на практиці спеціальні туристські технології: формувати тури, укладати договори, організувати прийом і розміщення туристів; організувати транспортне обслуговування, харчування, страхування, екскурсійну, рекламну діяльність та ін.; застосовувати вітчизняний та зарубіжний інноваційний досвід в туристській діяльності; використовувати комп'ютерні технології в професійній діяльності.» [45]

Щоб ефективно здійснювати свою діяльність, фахівець з туризму повинен: «засвоїти комплекс знань, які охоплюють: правове регулювання туристської діяльності, законодавчі акти та нормативні документи з організації туризму; основи стандартизації та сертифікації в туризмі; методи документального забезпечення управління; організацію сервісної діяльності;

іноземні мови для спілкування з іноземними партнерами і споживачами туристських послуг; специфіку менеджменту і маркетингу в сфері туризму; організацію галузі туризму; технологію туристської діяльності, організацію обслуговування споживачів в готелях, на підприємствах харчування; екскурсійну, рекламну діяльність; інформаційні та комунікаційні технології в туристській діяльності.» [45]

Для підготовки бакалаврів з спеціальності менеджмент туризму студенти повинні вивчити наступні дисципліни: «Бізнес-планування туристичного підприємства», «Географія туризму», «Економічна теорія», «Інвестиційний менеджмент», «Інформаційні системи в менеджменті», «Інформаційні системи і технології в управлінні ЗЕД». «Логістика», «Маркетинг», «Маркетингова діяльність туристичного підприємства», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародний маркетинг», «Міжнародні кредитні розрахунки та валютні операції», «Математичне моделювання професійних задач», «Основи наукових досліджень», «Організація рекреаційних і анімаційних послуг», «Організація транспортних послуг», «Рекреаційні комплекси», «Стратегічне управління», «Теорія організації», «Технологія готельної справи», «Технологія туризму», «Технологія реструктуризації туристичного підприємства», «Фінанси, гроші та кредит», «Економетрія», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Контролінг», «Операційний менеджмент», «Статистика», «Управління інноваціями», «Адміністративний менеджмент», «Активний туризм», «Економіка і аналіз діяльності туристичного підприємства», «Економіка і фінанси підприємства», «Менеджмент», «Менеджмент індустрії міжнародного туризму», «Менеджмент туристичного підприємства», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Методологія і організація наукових досліджень», «Облік і аудит», «Організація екскурсійних послуг», «Організація послуг гостинності», «Організація туризму», «Основи теорії прийняття управлінських рішень», «Рекреологія», «Самоменеджмент», «Теорія економічного аналізу». «Теорія та методика професійного навчання»,

«Управління персоналом», «Вступ до фаху», «Менеджмент індустрії міжнародного туризму», «Культурологія, етика й естетика», «Соціологія та політологія», «Інформаційні системи та технології», «Історія України та української культури», «Спеціальна фізична та психофізіологічна підготовка», «Управління соціальними комунікаціями», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Правознавство», «Господарське право», «Друга іноземна мова за професійним спрямуванням»

Для підготовки магістрів із спеціальності менеджмент туризму вивчаються наступні дисципліни (табл. 2.2)

Освітня програма дає можливість студентам отримати фундаментальні знання для забезпечення ринку праці професійно-компетентними, високоінтелектуальними і креативними фахівцями, які володіють: «знаннями в сфері підприємництва, менеджменту та туристичної справи, здатних максимізувати прибутки компанії, вдосконалити асортиментний ряд продукції, планувати і впроваджувати заходи з модернізації роботи підприємства, ефективно працювати в команді і з командою, налагоджувати зв'язки з партнерами та споживачами, організувати рекламну компанію та вийти на нові ринки, системно та нетрадиційно мислити, спроможних ефективно виконувати покладені на них професійні функції, сприяючи інноваційним процесам у суспільстві з метою покращення якості життя громадян на основі світових та європейських стандартів.» [53]

За даними літератури: «Випускники спеціальності «Туризм» завдяки циклу дисциплін професійної та практичної підготовки можуть виконувати професійні обов'язки на керівних посадах виробничих підрозділів у ресторанах та готелях, на транспорті, у складському господарстві та зв'язку, у комерційному обслуговуванні, у сфері культури, відпочинку та спорту, освіти та виробничого навчання, маркетингу, кадрів і трудових відносин, апарату центральних органів державної влади та ін.; на посадах фахівця з туристичного обслуговування, організатора подорожей (екскурсій), екскурсовода, фахівця з організації дозвілля, з розвитку міжнародного туризму, із конференц-сервісу, із

туристичної безпеки; інструктора-методиста з міжнародного туризму, ін. технічних фахівців в галузі управління туристичною діяльністю на туристичних підприємствах; здійснювати підприємницьку діяльність в сфері туризму (відкриття та організація роботи туристичних агенцій).» [45]

Таблиця 2.2.

Дисципліни, що забезпечують компетентності освітньої програми «Міжнародний туризм» другого магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування»

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, магістерська робота)		Кількість кредитів	Форма підсумкового
Обов'язкові компоненти ОП				
ОД 1	Ділові комунікації англійською мовою		5	екзамен
ОД 2	Методологія наукових досліджень		5	екзамен
ОД 3	Управління якістю в туризмі		6	екзамен
ОД 4	Міжнародний туризм		6	екзамен
ОД 5	Туристичні дестинації		5	екзамен
ОД 6	Управління проектами в туризмі		5	екзамен
Загальний обсяг обов'язкових компонент:			30	
Вибіркові компоненти ОП (6 дисциплін з 11)				
ВБ 1	ППС 1	Безпека в туризмі	5	екзамен
	ППС 6	Системне управління туристичним підприємством		
ВБ 2	ППС 2	Управління інвестиційною діяльністю туристичного підприємства	5	екзамен
	ППС 7	Екскурсологія		
ВБ 3	ППС 3	Креативний менеджмент	6	екзамен
	ППС 8	Інноваційні технології в туризмі		
ВБ 4	ППС 4	Управління бізнес-процесами в туристичній галузі	6	екзамен
	ППС 9	Міжнародний менеджмент		
ВБ 5	ППС 5	Корпоративна культура в туристичному закладі	6	екзамен
	ППС 10	Стратегічне планування туристичного підприємства		
ВБ 6	ППС 11	Міждисциплінарна курсова робота	3	захист
Загальний обсяг вибірових компонент:			30	
Переддипломна практика			14	
Магістерська робота			16	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			90	

Щоб підготувати фахівців сфери туризму, є розроблена концепція системи туристської освіти (єдність місця, структури і змісту теоретичної і практичної професійної підготовки):

- «-методологія визначення потреб у фахівцях сфери туризму;
- методологія визначення якості туристської освіти;
- структура навчальних закладів туристського профілю;
- дидактика навчального процесу в профільному ВНЗ;
- структура навчальних планів і зміст навчальних програм туристської спрямованості;
- обов'язкове місце практики в навчальному процесі;
- кредитно-модульно-рейтингова система навчання і контролю;
- кваліфікаційні рівні і стандарти;
- сучасна модель структурних компонентів професійної компетентності фахівця сфери туризму;
- підвищення кваліфікації і перепідготовка.»[45]

Важливою складовою у підготовці кадрів для індустрії туризму є кредитно-модульно-рейтингова система навчання і контролю знань студентів. Відповідно до якої, організація навчального процесу у підготовці фахівців індустрії туризму складається з системи модулів, а також рейтингових оцінок. Щоб отримати диплом про вищу освіту, студенту необхідно вчитись 34 кредити (300 год.), засвоїти 13 обов'язкових курсів, а також 21 предмет за вибором студента.

Підготовка студентів здійснюється шляхом проведення лекційних і практичних завдань по визначених дисциплінах. Крім того, студенти мають індивідуальні завдання. Підготовка по предметах, які забезпечують фахові знання з спеціальності здійснюється у відповідності до навчальних планів і робочих програм. У навчальних планах вказується кількість кредитів, кількість лекційних і практичних годин, самостійної і індивідуальної роботи студентів. По кожній дисципліні складаються робочі програми. У них вказуються мета і завдання вивчення дисципліни, перелік компетентностей і програмових

результатів навчання, характеристика теоретичної і практичної частини навчальної дисципліни, перелік питань для самостійної роботи студентів, комплексних практичних індивідуальних завдань.

За даними літературних джерел: «Головне завдання підготовки фахівця - навчити його ухвалювати рішення і вільно орієнтуватися в своїй професійній галузі. Мета - сформувати майбутнього фахівця з стратегічним мисленням, яке необхідне для здійснення в професійній діяльності адекватних виконавських рішень. Університети готують майбутніх менеджерів з туризму, керівників фірм і компаній, пропонуючи все необхідне для просування в особистій кар'єрі. Для професійної підготовки висококваліфікованих фахівців сфери туризму виникла необхідність підготовки спеціалістів нової формації на професійному рівні за трьома складовими:

- вивчення фахових предметів: туризмології, туризмознавства, туристики, туристичної логістики, технології та організації туристичної індустрії;

- вивчення іноземних мов на професійному рівні, підготовка фахівців нової генерації із знаннями двох і більше іноземних мов (англійської, німецької, французької, іспанської);

- вивчення блоку економічних дисциплін, як бази для бізнесової діяльності спеціаліста: економіку ціноутворення в галузі туризму, економічну теорію, бухгалтерський облік в сфері туризму, маркетинг і менеджмент туризму (та інші).» [45]

Установлено, що індустрія туризму та готельного господарства виступає як один з регуляторів зайнятості населення.

«Професійна підготовка менеджерів, фахівців з туризму повинна ґрунтуватися на особливостях підприємницької діяльності у сфері туropolерейтінгу і спиратися на принципи педагогічної дидактики. У ній також велике значення має приділятися практичним навичкам. Тому не викликає сумніву той факт, що вдосконалення навчання пов'язане, насамперед, із розробкою якісно нових підходів до вирішення завдань управління цим

процесом. Щоб ефективно управляти процесом підготовки спеціаліста у ВНЗ, потрібно чітко бачити орієнтир і кінцеву мету такої підготовки. Зазвичай орієнтиром виступає кваліфікаційна характеристика фахівця з тієї чи іншої спеціальності.» [2]

Щоб підвищити ефективність підготовки менеджерів в галузі туризму, необхідно підтримувати зв'язок з практичною діяльністю, а також технологічними процесами сучасного туроперейтінгу, впроваджувати інноваційні технології в туристичну освіту, використовувати міжнародні програми підготовки туристичних кадрів, накопичених в провідних ВНЗ туристичного профілю.

Сучасна модель професійної туристичної освіти ґрунтується на таких принципах:

- орієнтованості на практичну підготовку фахівців з урахуванням кращих світових стандартів;
- урахування запитів роботодавців;
- використання інформаційних технологій в освітньому процесі;
- сертифікації освітніх програм на основі міжнародних стандартів якості.

Важливою складовою діяльності освітніх закладів є сертифікація відповідно до стандартів якості UNWTO ed Qual, яку розробила і проводить Всесвітня туристична організація задля підвищення якості туристичної освіти і її ефективності, що дозволяє визначити конкурентоспроможність освітніх програм, реалізованих ВНЗ України, їх відповідність світовим стандартам якості.

Таким чином, що підготувати фахівців для індустрії туризму, необхідно здійснювати освітній навчальний процес на засадах міжнародної професійної освіти.

Специфікою освіти в галузі туризму є її багатогранність, що полягає у підготовці кадрів різних спеціальностей і напрямків економічного, технічного, технологічного, управлінського, наукового й інших профілів. Туристична освіта – система, що потребує вдосконалення та активного запровадження

інноваційних програм у підготовці фахівців з туризму, а також використання закордонного досвіду.

2.3. Освітні технології в професійному навчанні.

«Педагогічна практика вимагає створення відносно простого і в той же час максимально універсального інструментарію здійснення особистісного і професійного розвитку студентів. Даний інструментарій має розкрити структуру цього розвитку та його динаміку в інноваційних технологіях навчання, у моделюванні самого освітнього середовища. У даному контексті варто переглянути основні компоненти освіти: зміст, форми, методи, технології навчання, методичне забезпечення (в тому числі підручники), функції викладача» [60, 3-4].

В сучасному світі вирішувати актуальні проблеми педагогіки потрібно швидко, послідовно і ефективно, оскільки потреби перебудови освіти і розвитку відповідної навчально-матеріальної бази в нашій країні очевидні вже сьогодні.

«У цьому нам можуть допомогти нові педагогічні та інформаційні технології. Відокремити одне від іншого неможливо, оскільки лише широке впровадження нових педагогічних технологій дозволить змінити саму парадигму освіти і лише нові інформаційні технології дозволять найбільш ефективно реалізувати можливості, закладені в нових педагогічних технологіях. Саме нові інформаційні технології дозволяють повною мірою розкрити педагогічні, дидактичні функції методів, реалізувати закладені в них потенційні можливості» [60, с. 11].

Можна констатувати факт, що освітні інновації змінюють зміст, методи, форми навчання, способи і стиль діяльності, здійснюють адаптацію освітнього процесу відповідно з вимогами ринку праці.

«Передусім, це має полягати в сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних, семінарських занять; індивідуалізації

засобів навчання; кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій; навчально-методичної продукції нового покоління» [6, 28].

На даний час в освітній практиці найбільш часто використовуються такі педагогічні технології:

«-структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

-інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (в т. ч. електронних);

-професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);

-тренінгові засоби: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, розв'язання управлінських завдань тощо);

-інформаційно-комп'ютерні технології, які реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);

-діалогово-комунікаційні технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.» [66]

«В освітній практиці диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване. За такого підходу відбувається акцентування на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін.» [14,с. 319].

Як свідчать літературні джерела: «в освітньому середовищі інноваційно-комунікаційних технологій основою навчання повинні стати цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Розглянемо окремі методики викладання з позиції їх новизни, ефективності, дієвості, доцільності використання у сучасних умовах інформатизації вищої школи. На сьогоднішньому ринку освітніх послуг такими є інноваційні активні та інтерактивні методики навчання. Оскільки суттєво зростає творчий компонент освіти, активізується роль усіх учасників навчального процесу, зміцнюється творчо-пошукова самостійність студентів, то особливої актуальності набули концепції проблемного та інтерактивного навчання, пов'язаного з використанням комп'ютерних систем. Під час такого освітнього процесу студент може комунікувати з викладачем он-лайн, вирішувати творчі, проблемні завдання, моделювати ситуації, включаючи аналітичне і критичне мислення, знання, пошукові здібності тощо.» [19, с. 33-34].

Вищі навчальні заклади в основному використовують чотири варіанти педагогічних технологій:

«- Засновані на випереджувачому фіксованому інтелектуальному розвитку студента; реалізуються в системі розвиваючого навчання (теорія і методика змістовного узагальнення і дедуктивної логіки засвоєння).

-Технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, психологічні тренінги.

-Технології пріоритетного розвитку практичного мислення, трудових умінь і навичок; послідовно втілюється в закладах початкової професійної освіти, де загальний інтелект і різноманітні здібності особистості прагнуть розвивати, залучаючи студентів до трудової діяльності, сприяють їх професійному самовизначенню.»[56]

-Технології духовно-морального становлення особистості.

Впровадження у навчання принципів Болонського процесу передбачає суттєве скорочення обсягу аудиторних занять, тому доречно давати фундаментальні, «класичні» знання на лекціях, а засвоєння новітнього, проблемного матеріалу виносити на семінарські та практичні заняття з використанням активних методів навчання.

За даними літератури: «Процес інтеграції України в Європейський навчальний простір вимагає від вищих навчальних закладів спільної роботи з закордонними вузами, а також привести систему навчання до відповідності до європейських норм.

Модульне-кредитне навчання почало застосовуватися при організації навчального процесу у вищій школі в Україні вже понад 15 років тому. Застосування модульно-кредитного навчання дало змогу зробити навчання студентів більш індивідуальним, систематизувати їхню роботу, підвищити пізнавальну активність студентів.» [36]

«Модульне навчання припускає тверде структурування навчальної інформації, змісту навчання й організацію роботи учнів з повними, логічно - завершеними навчальними блоками(модулями). Модуль збігається з темою навчального предмету. Однак на відміну від теми в модулі оцінюється все - завдання, робота, відвідування занять, стартовий, проміжний та підсумковий рівень учнів. У модулі чітко визначені мета навчання, задачі і рівні вивчення даного модуля, навички і уміння. У модульному навчанні все заздалегідь запрограмовано - не тільки послідовність вивчення навчального матеріалу, але й рівень його засвоєння і контроль якості засвоєння. Навчальний курс, як правило, включає не менше трьох модулів, при цьому окремим модулем може

бути і теоретичний блок і практичні роботи і підсумкові проекти. При модульному навчанні найчастіше використовується рейтингова оцінка знань і умінь. Рейтингова оцінка знань дозволяє характеризувати якість підготовки по даній спеціальності з великим ступенем точності.» [36]

Таким чином, можна сказати, що у студентів, які навчаються за модульно-рейтинговою системою- збільшена мотивація до навчання. Дана система дозволяє здійснювати підготовку управлінських кадрів, здатних до постійного оновлення наукових знань, швидкої адаптації до змін у зовнішньому середовищі, що можуть продовжувати навчатись за кордоном на базі певного закінченого циклу. Результати використання модульно-рейтингової системи свідчать про її переваги: інтенсифікацію учбового процесу, підвищення якості підготовки студентів, систематичність викладення матеріалу, встановлення зворотного зв'язку із студентом.

«Дистанційне навчання набуває все більшої популярності в світі. Багато університетів долучаються до навчання студентів дистанційно, створюються центри дистанційної освіти. Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [62].

«Змішані системи навчання (blended learning) поєднують традиційні методи навчання із застосуванням інформаційних і комунікаційних технологій. Це поєднання традиційного та дистанційного навчання надає можливість використати переваги обох форм навчання. Основними перевагами використання змішаного навчання є: поліпшення якості навчання; зацікавленість студентів до навчання; забезпечення ефективних інструментів управління навчанням; збільшення чисельності осіб, які отримують доступ до якісної освіти; зміна ролі викладача.» [62]

В даний час широко використовуються системи дистанційного навчання: ATutor, Claroline, Dokeos, LAMS, OLAT, OpenACS, Sakai. «Система Moodle стала найпоширенішою у світі. В Україні теж використовують систему Moodle для організації дистанційного навчання.

«К.Р. Колос вивчаючи систему Moodle як засіб розвитку предметних компетентностей викладачів в умовах дистанційної освіти, засвідчує ефективність використання системи. На її думку, Moodle-орієнтована дидактична модель розвитку предметних компетентностей викладачів за вимогами безперервного навчання вчителя повинна включати такі взаємопов'язані між собою етапи: діагностування, планування, навчання, управління навчально-пізнавальним процесом, оцінювання, повідомлення результатів». [62] Н.В. Михайлова підкреслює, що: «асинхронна самостійна робота студентів вузу в середовищі Moodle визначається як суб'єктний вид навчально-пізнавальної та практичної діяльності майбутніх фахівців, спрямованої на вирішення системи навчальних задач і завдань в процесі розподіленої в часі інтерактивної взаємодії з розвиваючими елементами електронного навчального середовища Moodle»[62].

Як свідчать дані літератури: « Moodle орієнтована на спільну роботу. В системі для цього передбачена маса інструментів: вікі, глосарій, блоги, форуми, практикуми. При цьому навчання можна здійснювати як асинхронно, коли кожен студент вивчає матеріал у власному темпі, так і в режимі реального часу, організовуючи онлайн лекції, вебінари та семінари. В системі можливо здійснювати обмін файлами між студентами та викладачем. Широкі можливості для комунікації –одна з найсильніших сторін Moodle. У форумі можна проводити обговорення по групах, оцінювати повідомлення, прикріплювати до них файли будь-яких форматів. В особистих повідомленнях і коментарях є можливість обговорити конкретну проблему з викладачем особисто. У чаті обговорення відбувається в режимі реального часу. Moodle надає широкі можливості для використання засобів мультимедіа у системі, що значно підвищує ефективність викладання та зацікавленість студентів до

засвоєння нового матеріалу. Розсилки оперативно інформують всіх учасників курсу або окремі групи про поточні події: не потрібно писати кожному студенту про нове завдання, група отримує повідомлення автоматично. Moodle створює і зберігає портфоліо кожного студента: всі виконані ним завдання, оцінки та коментарі викладача, повідомлення у форумі. Система дозволяє контролювати активність студентів, час їх навчальної роботи в мережі.» [62]

Таким чином, система Moodle підвищує ефективність викладання. Використання інноваційних технологій стимулює зацікавленість студентів до навчання та урізноманітнює його. Система дистанційного навчання як в Україні, так і в світі набула масового застосування в період світової пандемії коронавірусу. Завдяки дистанційному навчанню як учні, так і студенти змогли ефективно продовжувати навчальний процес.

Висновки до розділу II.

Дослідження показали, що на сьогоднішній день професія менеджера з туризму досить затребувана на ринку. В Україні вже налічується 111 вищих навчальних закладів, що мають спеціальності туризм, готельна та ресторанна справа.

Розбудова індустрії туризму потребує кваліфікованих фахівців з усіх спеціальностей. В зв'язку з цим в країні функціонує система підготовки кадрів усіх управлінських рівнів. Спеціальна фахова освіта для туристичної галузі здійснюється в навчальних закладах різного рівня акредитації, більшість з них – вузи, що надають кваліфікацію бакалавра й проводять набір магістрів на відповідні спеціальності.

Спеціалізовані навчальні заклади діють у Києві, підготовку фахівців здійснюють у класичних університетах Львова, Києва, Харкова, Чернівців, Тернополя та інших навчальних закладів України.

Останнім часом розробляються нові стандарти програм, які наближені до європейських і вивчають: технології туристично-краєзнавчої діяльності;

спортивно-оздоровчого туризму; підготовки та проведення екскурсій; організації групової та індивідуальної оздоровчо-туристичної діяльності.

Освітні програми дають можливість студентам отримати фундаментальні знання для забезпечення ринку праці професійно-компетентними, інтелектуальними і креативними фахівцями, які володіють знаннями за напрямками діяльності туристичної індустрії, зокрема за фахом підприємництво, менеджмент й туристична справа, здатних організувати діяльність підприємств, фірм й інших формувань туристичної галузі на прибутковому рівні, витримувати конкуренцію й бути конкурентоспроможними, досягати високих економічних результатів у своїй роботі.

В ході підготовки кадрів для туристичної індустрії запроваджуються у навчання принципи Болонського процесу, який передбачає суттєве скорочення обсягу аудиторних занять, збільшення уваги як на фундаментальні, класичні знання отримані на лекціях, так і засвоєння новітнього проблемного матеріалу на семінарських практичних заняттях з використанням активних методів навчання.

Варто зазначити, що в Україні використовується досвід підготовки фахівців для туристичної індустрії у Європейському навчальному просторі, зокрема досвід Франції, в якій порівняно з іншими країнами проводиться найкращий варіант підготовки управлінських кадрів для туристичної індустрії.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

3.1. Світовий досвід розвитку туризму і підготовки кадрів для індустрії туризму.

Франція - класична країна туризму, найпопулярніший туристичний напрямок в світі. У країні створена сучасна інфраструктура туризму. Вона приймає 10% міжнародних туристських потоків і по цьому показнику з великим відривом лідирує на глобальному туристичному ринку. Велике економічне значення туризму у Франції. Його частка досягла 6% ВВП країни. У туристичній індустрії зайнято близько 1 млн. працівників. Франція створила свою національну модель туристичної діяльності.

Національна система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації туристських кадрів у Франції визнана однією з кращих в світі. У країні створена широка мережа державних і приватних початкових, середніх та вищих професійних навчальних закладів - шкіл і ліцеїв з готельно-ресторанного господарства, спеціалізованих університетів, центрів інноваційної підготовки кадрів для індустрії туризму, в тому числі іноземних студентів.

Франція є міжнародним центром проведення експертиз освітніх програм в галузі туризму.

У сучасній економіці знань особливого значення набуває обмін продуктами інтелектуальної власності.

Система професійної підготовки фахівців туристичної галузі Франції є однією з найвдалиших. Включає достатню кількість освітніх інформаційних інновацій і поєднує теорію із практичним досвідом.

XX століття характеризується надзвичайно швидким розвитком міжнародного туризму, що набув масового характеру в останні десятиліття. Цьому сприяли, як певні об'єктивні чинники - підвищення життєвого рівня населення.

Туризм впливає на суміжні галузі економіки: транспорт, будівництво, архітектура, зв'язок, сільське господарство, народні промисли, торгівля, виробництво товарів народного споживання. Туризм являється одним із найсуттєвіших джерел надходження прибутків у країнах західної Європи.

Слід зауважити, що індустрія туризму є однією із найпотужніших у світі за кількістю зайнятого працездатного населення – понад 260 млн. чол, або кожен десятий працюючий.

Країною, що займає перше місце по прийому туристів є Китай (137 млн. туристів щороку). Серед найбільших країн, які приймають туристів слід виділити США, Францію, Іспанію, Італію, Велику Британію, Мексику, Гонконг, Росію, Чехію.

Туризм є суттєвим джерелом збільшення робочих місць, що відповідно позитивно сприяє зменшенню соціальної напруги в економіці країни. Варто зауважити, що у галузі туризму значно менші витрати на створення 1 робочого місця, а саме - у 20 разів менші, ніж у таких галузях економіки як промисловість. Крім того, окупність вкладень значно вища, ніж в інших галузях.

Міжнародний туризм як вид економічної діяльності має наступні особливості: на відміну від зовнішньої торгівлі заснований не на обміні товарами і послугами, а туристами.

Тобто живими людьми; туристичні послуги не мобільні, вони не можуть слідувати за покупцем, не підлягають зберіганню; в пропозиціях відсутня гнучкість.

Туризм є однією з найперспективніших галузей світової економіки, важливою суспільною площиною спілкування людей.

В Австрії у 2017 році прямі доходи у ВВП від туризму склали 8,6%, а доходи в Іспанії - відповідно 6,8 і 18,2%; у Франції. - 4,1 і 10,9%; в Хорватії - 8,5 і 19,0%.

Дохід від міжнародного туризму у Франції (\$42,3 млрд.).

Туристичні маршрути – це організовані перевезення громадян, що здійснюються за їх кошти, окрім переміщень, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків. Фактично туристичною діяльністю, у вузькому значенні, займаються спеціальні організації (туристичні фірми, бюро, агентства), які в загальному називаються суб'єктами туристичної діяльності.

Соціологія туризму, об'єкт якої - туризм як суспільний феномен - під різним кутом зору досліджується сумісними науками. За визначенням російського дослідника туризму М.Б. Біржакова, екологія туристичної галузі розглядається як наука про взаємовідносини людського суспільства та його діяльності в сфері туризму та оточуючому середовищі.

Будь-яка туристична програма починається розробкою та виробленням попередніх цілей і прогнозів, заснованих насамперед на вивченні попиту споживачів і пропозиції конкурентів. Турист купує також і гарантії надання визначених видів послуг і самої направляючої фірми.

Індустрія туризму зазнала сьогодні найбільшого зростання серед усіх сфер світової економіки.

За даними літературних джерел: «Розвиток туризму сприяв створенню потужної індустрії гостинності — сукупності готелів та інших засобів розміщення, різних видів транспорту, об'єктів громадського харчування, закладів відпочинку та розваг тощо. Молодь та підлітків приваблює активний відпочинок - спорт, танці, розваги, людей старшого віку - екскурсії, культурно-видовищні заходи, розважальна гастрономія. Але завжди обов'язковою умовою рекреаційної діяльності в період відпочинку для людини є її незвичайність, несхожість на те, чим вона займається у своєму повсякденному житті, святковість, емоційне переключення.» [33; 34] Зарубіжні спеціалісти - туризмознавці – «ввели в практику термін «amusements» (розваги), під яким об'єднали кілька видів рекреаційної діяльності людини в період відпочинку, крім суто розважальної: пізнавальну, спортивно оздоровчу, соціокультурну та ін. Однією з функцій туризму була також визначена холістична - здатність туризму вносити різноманітність та радість в повсякденне життя людини,

створювати атмосферу свята. Холістичний характер рекреаційної діяльності людини обумовив появу й терміну «animation» (анімація) — оживлення. Анімація - оживлення програм дозвілля туристів в місцях тривалого відпочинку - курортних готелях і центрах, туристичних селищах і базах, на круїзних судах тощо.» [33; 34]

Зовсім недавно Франція кинулася, що називається, в село, і багато хто намагається розібратися з тими причинами, які сприяли цьому процесу. Сільська Франція почала залучати туристів ще в середині минулого століття. Причому, перший інтерес проявили самі жителі цієї країни, які жили в містах. У селі їх приваблювало спокій і самота. Навіть на популярному курорті Лазурного берега домогтися такого умиротворення уявлялося просто нереальним. Також популяризації сільській Франції сприяла криза в промисловості. Але всерйоз сприймати сільський туризм почали лише на початку цього століття. 66 У Франції різко з'явилося більше 35000 ферм, де побудували для туристів невеликі готелі. Підключилися і уряди регіонів, вони стали вкладати гроші в розвиток доріг, готелів, в реставрацію і популяризацію пам'яток, відродження народних промислів. В результаті рівень відпочинку в селі наблизився до рівня відпочинку в містах. У Франції була розроблена державна програма підтримки ремонту та реставрації будинків. Правда, сільські жителі, які погоджувалися брати участь у цій програмі, підписувалися зустрічати у себе туристів протягом наступних десяти років. Програма мала величезний успіх. Сільські жителі навіть почали реставрувати старі комори і переробляти їх під маленькі готелі. Багато дослідників, які вивчали явище розвитку сільського туризму у Франції, кажуть, що завдяки цьому явищу села Франції відродилися і ожили. Там стали проводитися фестивалі, ярмарки, відкриватися нові музеї і реставрувати архітектурні пам'ятки. Цікаво, що готелі в селі класифікуються не за наявності зірок, а по наявності класів. Класифікація така ж, як і зірковість готелів: чим більше класів, тим більше респектабельна і комфортний готель перед туристом. Головні плюси відпочинку в сільській місцевості - це природність і екологічність.

Досліджуючи досвід розвитку сільського туризму Франції визначено, що, крім економічних, розвиток сільського туризму передбачав соціальні цілі, завдяки чому:

- ліквідовано економічну деградацію сільських районів;
- скорочено міграцію сільського населення до міст;
- збережено й відтворено культурну спадщину та національну самобутність сільських регіонів.

Як вид підприємницької діяльності сільський туризм став соціально-економічним важелем щодо рекогносцирування частини аграрного населення зі сфери виробництва в сферу послуг. Модель розвитку сільського туризму ґрунтується насамперед на використанні ресурсів домашніх господарств як засобів розміщення й туристичних ресурсів регіонів (як сільських, так і міських).

Основна ідея розвитку туризму на селі орієнтована на малий сімейний готельний відпочинок в сільських регіонах як найбільш ефективної форми організації бізнесу. Базуючись на тенденціях розвитку сільського господарства і реальних можливостях економіки, програми розвитку сільського туризму формувалися за такими напрямками:

- уряд приймав рішення про напрями державної підтримки сільського туризму;
- створювалася система пільгового кредитування агротуристичних господарств для реконструкції будинків для прийому туристів;
- організовувалися асоціації суб'єктів сільського туризму;
- створювалися інформаційно-рекламні портали щодо підтримки суб'єктів сільського туризму в мережі Інтернет.

Ці організаційні засади стали основою створення моделі розвитку сільського туризму в більшості європейських країн, яка реалізується завдяки прийнятій на загальнонаціональному рівні комплексній соціально-економічній стратегії, спрямованій на підтримку сільських регіонів.

Варто зазначити, що Міністерство культури та інформаційної політики України розробило на 2022 -2023 рр. «План Заходів» щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму. В Україні розпочато розбудову сучасної туристичної інфраструктури (рис. 3.1.) [55].

Рис. 3.1. «План Заходів» щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму.

Джерело: [55]

Як видно з рисунку, «План Заходів» передбачає здійснити: у вересні 2021 р. розроблення Державної цільової програми з розвитку внутрішнього та в'їзного туризму «Мандруй Україною»; упродовж 2020 – 2023 рр. – провести дослідження щодо змін та перспектив розвитку ринку туристичних послуг, вивчення існуючих цільових аудиторій тощо. Зазначимо, що реалізація «Плану Заходів» щодо розбудови сучасної туристичної інфраструктури дасть змогу прискорити розвиток туристичної індустрії та сприятиме притоку іноземних і вітчизняних туристів у регіони України. Все це буде сприяти подальшому розвитку як туристичної індустрії, так і зростанню привабливості туристів до України.

Таким чином, впровадження запланованих заходів по розвитку туризму в Україні стане потужним фактором подальшого розвитку туристичної галузі в країні, що буде сприяти збільшенню розвитку туристичної бази в регіонах країни, які мають чудові природно-історичні краєвиди. Все це як свідчить світовий досвід, сприятиме: збільшенню робочих місць; притоку українських та іноземних туристів; зростанню доходів і прибутку та поліпшенню рівня життя українців.

3.2. Пріоритетні напрями підготовки кадрів для сфери туризму на сучасному етапі.

Стрімкий світовий розвиток туристичної галузі обумовлює прискорення розвитку туризму в Україні, удосконалення існуючих стандартів і методик визначення якості підготовки фахівців та вимагає значних змін.

Вищі навчальні заклади готують фахівців сервісної орієнтації, менеджерів, орієнтованих на управління поточною діяльністю в туристської і готельної сфері.

Необхідна розробка національних освітніх стандартів, адаптованих до вимог міжнародних стандартів професійної туристської освіти, що забезпечують підготовку українських кадрів для управління розвитком національного туризму як галузі економіки. [34, с213.]

У країні створена мережа навчальних закладів туристичного профілю. Багато вищих навчальних закладів отримують ліцензії на підготовку кадрів з туристичних спеціальностей.

Підготовка професійних кадрів для туризму в Україні, як зазначається в державних документах останнього часу, визнано пріоритетним напрямом в державі і суспільстві.

Україна має вагомні об'єктивні передумови для того, щоб в стислі терміни увійти в число найбільш розвинених туристичних країн світу.

Займаючи вигідне геополітичне положення, вона з незапам'ятних часів розташована на перехресті транспортних шляхів з Півночі на Південь та з Заходу на Схід. Україна має потужний туристично-рекреаційний потенціал, що забезпечується сприятливими кліматичними умовами, багатством флори і фауни, розгалуженою мережею транспортних шляхів, унікальними культурно-історичними пам'ятками. В країні добре розвинута індустрія подорожей і система гостинності.

Питаннями розробки методик підготовки кадрів для туристичної галузі займався ряд українських та російських вчених (Федорченко В.К., Зорін І.В,

Гараніна Е.Н., Зязюн І.А., Квартальнов В.А., Кнодель Л.В. та т.д.), втім світові тенденції впливають на процес організації підготовки кадрів для індустрії туризму – швидко відбувається розвиток комп'ютерних технологій, що призводить до появи нових професій; більш вимогливішими і обізнанішими стають туристи.

Чисельність працівників туристичних підприємств України складає близько 60000, якщо врахувати й інші галузі економіки, що приймають участь в обслуговуванні туристів (транспорт, готельний бізнес, торгівля, зв'язок, розваги і ін.) за розрахунками ВТО, їх число збільшується 100 таких галузей, а цифра сягає 1,8-2 млн. чоловік. І, як показує досвід останніх років, ця цифра продовжуватиме зростати. Тому питання кадрового забезпечення сфери найближчим часом буде в нашій країні стояти досить гостро.

У нових економічних умовах в Україні використання досвіду підготовки фахівців сфери туризму однієї з найбільш розвинених країн Європи і світу - Франції - на сучасному етапі може сприяти вдосконаленню вітчизняної практики даної сфери, допоможе уникнути багатьох помилок, заощадити час і матеріальні ресурси. Навчальні заклади, створені в останні роки в Україні, намагаються в деякій мірі вирішити цю задачу. Проте всі вони знаходяться в стадії формування і пошуку свого шляху розвитку.

Ось чому безцінний досвід стрункої і гнучкої системи підготовки фахівців сфери туризму у Франції може виявитися дуже важливим і навіть необхідним на шляхах становлення системи професійної освіти в нашій країні. Важливе місце в навчальних планах і програмах повинні зайняти такі загальноосвітні предмети, як психологія, соціологія, історичні, географічні, економічні науки та спеціальні туристичні дисципліни.

В Україні, як правило, спеціальна професійна підготовка не затребувана.

У низці нормативних документів вона замінюється досвідом роботи на туристичному підприємстві (такі вимоги висуваються при проведенні сертифікації і ліцензуванні туристичних підприємств і готелів).

У міжнародній практиці використовується Міжнародна стандартна класифікація професій (МСКП-88), іноді звана Міжнародною стандартною класифікацією занять (МСКЗ). МСКП-88 використовується для порівнянності даних в економічній статистиці, статистиці галузі, а також для створення національних класифікацій професій, занять і посад. Класифікаційною одиницею при цьому є професія, яка визначається як сукупність завдань і обов'язків, що виконуються однією особою.

При класифікації професій в групи застосовуються два параметри: рівень кваліфікації та професійна спеціалізація.

Рівень кваліфікації визначається масштабом і складністю виконуваних функцій, а професійна спеціалізація набувається в системі загальної освіти і професійної підготовки.

Пріоритетне значення має також вивчення іноземних мов у навчальних закладах туристичного профілю. При цьому важливо уділити більше уваги практиці.

У зв'язку з цим нагальною потребою наших учених, фахівців, викладачів, видавців і т.д. є звернення до досвіду найрозвиненіших в туристичній сфері європейських країн.

Необхідно взяти накопичений досвід організації самої туристичної діяльності, що направлена на створення самобутньої національної структури, яка відповідає традиціям і імплементує досвід сучасних напрацювань європейських країн. Реалізація планів щодо створення стрункої, гнучкої та ефективної системи підготовки фахівців сфери туризму повинна пройти кілька етапів і здійснити цілий ряд заходів:

- створення ступеневої системи навчання, яка припускає індивідуальне формування навчальних програм і планів;
- посилення уваги індивідуального навчання;
- збільшення кількості годин за спеціальними туристичними дисциплінами;

- збільшення кількості годин за соціологічними та економічними дисциплінами;

- збільшення кількості годин для вивчення іноземних мов;

- спрямована діяльність навчальних закладів на пріоритетний розвиток особистості, здатної до самовдосконалення та адаптації в сучасних умовах і в майбутньому, і підготовку її до індивідуальної відповідальності за результати своєї професійної діяльності.

Педагогіка вищого навчального закладу спирається в результаті на ритм, який вважає за краще: чергування професійної практики і теорії в лоні інституту і в центрі підприємства. Основною рисою навчання в університеті є: гуманізм, толерантність, прагматизм.

Необхідно знаходити шляхи та засоби для запровадження цього досвіду на теренах України. Налагоджувати зв'язки з роботодавцями та перевіряти досягнення у практичному їх застосуванні. Зберігаючи культурну самобутність, громадяни нашої країни мають поширювати свої традиції, збагачувати загальну культуру.

Орієнтуючись на досвід багатьох Європейських країн, Україна має хороші перспективи в сфері підготовки фахівців даного профілю. Як приклад можна використовувати досвід Франції.

На основі отриманих результатів визначено ступінь впливу проаналізованих факторів та встановлено, що критичними сферами впливу на розвиток туризму України є економічна, технологічна та соціокультурна, тому що розбіжність між сценаріями в них є найбільшою. Зокрема, в Україні економічні, політико-правові та соціокультурні фактори не обумовлюють формування належних умов для довгострокового розвитку туризму, і їх доцільно інтерпретувати як прояв обмежуючих факторів.

В Україні немає масштабних інвестицій через відсутність ефективного механізму сприяння вкладенню коштів у розбудову туристичної інфраструктури, високий рівень податків, ускладненість та бюрократизованість процедури погодження інвестиційних проектів.

Стримуючими факторами також є недостатня ємність платоспроможного внутрішнього попиту, незначні порівняно з європейськими країнами обсяги в'їзного туризму.

Незважаючи на високий туристичний потенціал України гальмується як подальше планування створення нових туристичних зон, так і можливість залучення масштабних інвестицій. Дестабілізація, що наростає, в соціальній сфері, також негативно впливає на розвиток туризму в Україні.

Зважаючи на успішний досвід реалізації моделі соціального туризму у Франції, формування національної моделі соціального туризму є однією з перспективних і в Україні, оскільки сприяє стимулюванню внутрішнього (ендогенного) розвитку регіонів на основі використання місцевих умов і ресурсів. Для визначення пріоритетних моделей туризму в Україні важливим є імплементація французької моделі розвитку сільського туризму. На користь цього припущення зазначимо, що сільський, зелений та екотуризм визначено як один із провідних напрямів розвитку туристичної діяльності, що знайшло відповідне висвітлення в національних концепціях та програмах розвитку туризму.

Основою туристичної політики за нинішніх економічних обставин і бюджетних обмежень має бути поєднання окремих принципів і стандартів щодо розвитку сільського туризму із виробленням власних важелів посилення цього виду туризму. З урахуванням вищевикладеного перспективними моделями розвитку сільського туризму для України є:

1. Створення регіональних агротуристичних мереж через розвиток малого, сімейного й індивідуального агротуристичного бізнесу на базі існуючих туристичних ресурсів сільської місцевості: засобів розміщення (малого сімейного готельного бізнесу) і інфраструктури сільського туризму (включаючи різні агротуристичні об'єкти та види бізнесу, пов'язані із забезпеченням сільського туризму).

2. Організація ефективно функціонуючої мережі приватних агротуристичних господарств на території дестинації повинна забезпечуватися

через систему державної підтримки на рівні центру (оптимум першого рівня) або, на рівні регіону (оптимум другого рівня).

3. Відтворення соціокультурного середовища - «історичного села», «національного села» або іншого типу поселення, відтворення соціокультурного середовища інших історичних об'єктів. Створення великих і середніх спеціалізованих агротуристичних об'єктів, орієнтованих на прийом туристів і організацію їхнього відпочинку. Це можуть бути спеціалізовані центри (спортивні, культурні, кулінарні тощо), стилізовані «агротуристичні села», а також «рибальські», «мисливські села» та ін.

Теоретична і практична туристська освіта включає:

- фундаментальну і багатопредметну освіту, що дозволяє розуміти, аналізувати, опанувати, передбачати зміни в сучасному суспільстві;

- знання про економічне, соціальне та юридичне середовище підприємств і про їх менеджмент;

- придбання методології аналізу діяльності;

- володіння трьома іноземними мовами;

- наукову і технічну культуру в галузі туризму;

- освіту в комерційному, фінансовому проектуванні.

Стажування на першому та другому курсах складають предмет звіту, що представляють екзаменаційній комісії з професіоналів. [34, с.219]

Стажування на третьому курсі, чи попереднє працевлаштування, вписується у процес інтеграції у ділове життя. Кожен студент має здійснити прикладну дослідницьку роботу протягом 18 місяців на підприємстві.

Професійний характер дослідження передбачає відповідність теми до наявних виконавчих обов'язків на підприємстві. Туристська освіта доступна різним категоріям абітурієнтів у рамках інноваційної педагогіки. В країні діє реалізація французької методики підготовки фахівців туризму і гостинності. Три головних педагогічних завдання: професіоналізація (становлення професіоналів): підготовка к професіональній діяльності для перспективної кар'єри у Франції та за кордоном.

Освіта є найефективнішим засобом підвищення якості життя, ефективною зброєю в боротьбі з убогістю й нетерпимістю.

Проблему туристської освіти необхідно вирішувати з урахуванням основних факторів:

- глобалізація і зростання конкуренції;
- поступове зникнення міжнародних кордонів;
- висока мобільність капіталів та робочої сили;
- розвиток індустрії туризму, культури та відпочинку;
- збільшення тривалості життя тощо.

Щоб вирішити ці завдання треба постаратись усім зацікавленим сторонам:

- державним органам управління;
- вишам, що займаються підготовкою кадрів для туристичної індустрії;
- підприємствам, що працюють в туризмі;
- фахівцям з психології та педагогіки;
- співробітникам науково-дослідних інститутів.

Зростаючий попит на послуги в сфері туризму і дозволя привів до створення широкої палітри спеціальних навчальних закладів.

Головна особливість підготовки фахівців даної галузі у Франції - відкритість професійної сфери з безліччю початкових можливостей сходження.

Як все високорозвинені країни, Франція знаходиться на шляху перетворення в країну висококваліфікованих фахівців сфери послуг.

У цій сфері туризм відіграє вагому роль в широкому сенсі слова. Туристична сфера містить у собі тільки один недолік: відсутні добре підготовлені кваліфіковані фахівці. Цей ринок переживає колосальну потребу в освічених молодих силах для середньої і вищої ланки управління. До такого висновку прийшли фахівці - психологи, соціологи, економісти і практики даної сфери. Майбутні перспективи для туризму у Франції, і тим самим - для професійної сфери туризму, досить сприятливі. [34, с.220]

Таке навчання змінило структуру кваліфікацій вступаючи в професійну діяльність і показало домінуюче значення господарської теорії. Система освіти сфери туризму включає в себе спеціальні вищі школи, факультети університетів, всілякі курси, семінари.[34, с. 221]

Туристську освіту відрізняє інтернаціоналізація: освітні модулі англійською мовою, викладання на яких здійснюється професорами Американських і Австралійських університетів; активне партнерство з головними підприємствами туризму і готельної справи за кордоном; угоди з іноземними центрами підготовки, що дозволяють обмін студентів; участь в європейських програмах.

Майбутні фахівці успішно працевлаштовуються в комерційному приватному секторі (агенти з організації поїздок, готельної справи, великих тематичних парків, у великих консультативних агентствах, асоціативних закладах та бюро з досліджень, проектування).

Йдеться, головним чином, про керівників адміністративних служб: консультанти з юридичних податкових питань, по спірним комерційним і адміністративним проблемам, з питань розвитку проектів, фінансової реконструкції, міжособистісних відносин.

На основі аналізу пропонуємо можливі шляхи використання ідей позитивного французького досвіду як однієї з необхідних умов удосконалення процесу підготовки фахівців туристичної галузі України. Вивчений досвід на матеріалі Франції виокремив ідеї та особливості підготовки професійних кадрів для індустрії туризму. їх можна визначити як:

- гнучкість і мобільність у врахуванні потреб ринку;
 - багатотипність навчальних закладів (коледжі, інститути, університети);
- їх ступневість;
- динамічне оновлення змісту освіти;
 - застосування інформаційних технологій;
 - навчання у поєднанні з практичним досвідом.

Запропоновано впровадження професійно-орієнтованих форм навчання у підготовці фахівців сфери туризму, яке сприяє:

- створенню умов для глибокого й повного засвоєння майбутніми фахівцями навчального контенту;

- розвитку креативних та організаторських здібностей студентів;

- підвищенню їх комунікативної активності;

- вмінню застосовувати ефективні форми роботи;

- формуванню інтересу до професійної діяльності. [34, с.222]

Визначено можливості використання прогресивного досвіду університетів Франції в контексті вітчизняної педагогічної практики в Україні на національному, регіональному та інституційному рівнях з урахуванням регіональних, культурно-історичних особливостей та потреб вітчизняного ринку праці. Найбільш перспективними визнано такі:

1. на національному рівні, внесення низки пропозицій до Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [34, с. 222]:

- перегляд кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців та приведення їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів туристської освіти;

- заохочення розвитку партнерства українських університетів з провідними зарубіжними інституціями та центрами туристської освіти;

- підтримка співробітництва з бізнесовими структурами у сфері туризму;

2. на регіональному рівні.

- створення регіональних програм розвитку співробітництва університетів з бізнесовими структурами, спрямованих на збереження історико-культурної спадщини регіону та підвищення конкурентоспроможності місцевих туристських об'єктів на міжнародному та національному ринках туристичних послуг; .

- рекламно-інформаційна підтримка регіональної туристської освіти на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- утворення ефективних механізмів розвитку фахової підготовки;

-проведення регіональних моніторингових досліджень щодо визначення потреби в фахівцях туризму;

-і на інституційному рівні, створення релевантно міжнародним стандартам системи цільової підготовки фахівців туризму відповідно до потреб регіону та країни, формування сучасної ресурсної бази для здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців туризму.

Порівняльна характеристика підходів французьких і вітчизняних учених до організації навчального процесу лише за критерієм співвідношення часу, відведеного на практику, дає підстави стверджувати про те, що в університетах Франції більше уваги приділяють практичній підготовці майбутніх фахівців.

Інтеграція України у світовий туристичний простір передбачає піднесення вітчизняної галузі до рівня провідних країн, що можливе за умови пізнання масштабів їхніх туристичних індустрій, особливостей функціонування, специфіки обслуговування туристів не лише з підручників, а з власного досвіду.

Ще одним із напрямів організації перспективного розвитку професійної підготовки управлінських кадрів для індустрії туризму, як показує досвід Франції, є:

-«удосконалення навчальних планів і програм та методики підготовки фахівців сфери туризму відповідно до потреб міжнародного ринку;

-інтернаціоналізація навчання;

-оптимальне поєднання теорії та практики;

-неперервна професійна освіта;

-упровадження інноваційних технологій навчання;

-реалізація механізму соціального партнерства;

-активізація міжнародної співпраці між навчальними закладами;

-організація виробничої практики у закладах сфери туризму високорозвинутих країн, засади професійної підготовки в університетах Франції.

Виявлено та схарактеризовано основні особливості різних історичних періодів становлення і розвитку системи професійної підготовки фахівців для сфери туризму.

Провідні ідеї позитивного історичного досвіду становлення і розвитку системи підготовки фахівців для сфери туризму можуть бути використані на сучасному етапі побудови української системи туристської освіти.

Встановлено той факт, що стандарти професійної туристської освіти й підготовки фахівців галузі туризму враховують нові тенденції:

- цілісний підхід до змісту освіти і професійної підготовки та скасування меж між загальною та професійною освітою, теорією і практикою;

- розкриття в змісті професійної освіти установок на розвиток культури мирного співіснування, демократичних цінностей, охорону навколишнього середовища, боротьби за викорінювання безграмотності та створення нових можливостей для людини;

- встановлення партнерських стосунків між сферами освіти і праці.

Зміст освіти повинен забезпечити навчання загальних професійних навичок, перехід від освіти до трудової діяльності; він передбачує оволодіння компетенціями, які виходять за рамки професійних навичок, необхідних на робочому місці.

Основні стандарти у сфері професійної туристської освіти забезпечує розвиток ВТО системи сертифікації WTO TedQual.

Особлива увага приділяється якості та практичності професійної підготовки.

Система підготовки фахівців з туризму у Франції складається з таких компонентів:

- мережа спеціалізованих і частково спеціалізованих навчальних закладів;

- профорієнтація і професійне учнівство;

- середнє спеціальне кваліфікаційне навчання;

- вище спеціальне кваліфікаційне навчання.

Система підготовки фахівців з туризму заснована на безперервному циклі послідовної підготовки і перепідготовки туристських працівників у системі спеціалізованих навчальних закладів, зорієнтованих на туристичну галузь. Реалізація системи дає можливість вирішувати такі конкретні завдання:

- дотримання принципу безперервності освіти;
- інтеграція навчального, наукового і виробничого процесів;
- випуск фахівців з високою професійною підготовкою після кожного циклу комплексної ступеневої системи підготовки кадрів. [34,с. 228]

Навчальні програми і плани більшості навчальних закладів відрізняються професійною спеціалізацією. Навчання носить професійно-обумовлений характер.

Велика увага приділяється загальноправовим, економічним, соціологічним, психологічним дисциплінам. Процес навчання складається з двох ступенів:

- перша - загальноосвітні дисципліни,
- друга - спеціальні дисципліни (туристичні предмети, які охоплюють всі аспекти туристичної діяльності). Ядром всього навчального процесу є предмети з проблем планування і управління, маркетингу та менеджменту.

Туристичний сектор економіки відчуває зростаючу потребу в фахівцях і керівниках, які володіють фундаментальними теоретичними знаннями і практичними навичками.

Новий європейський економічний простір і інтернаціоналізація ринків вимагають від підприємництва якомога швидше перейти до нових завдань і вимогам. Тільки з новою кваліфікацією стане можливим діяти через національні кордони і одночасно гарантувати необхідну гнучкість і мобільність майбутніх провідних сил в управлінні. Мислити в міжнародному масштабі - один з головних критеріїв професійного успіху.

Вся система професійної підготовки підпорядковується головній меті: глибоко і всебічно підготувати фахівця даного напрямку, щоб забезпечити його

подальшу успішну професійну діяльність і сприяти його професійному зростанню.

З повною упевненістю можна говорити про безперервність і наступність в професійній освіті Франції. Система професійної підготовки в сфері туризму відрізняється різним поєднанням теоретичних аспектів навчання з практичними навичками. Успішно втілюється гасло кращих педагогів Франції, здійснюючи тісний зв'язок теорії та практики.

Дуальний принцип також проявляється в чергуванні лекційно-семінарських занять з практичними заняттями в розумних межах. Сучасні педагоги, використовуючи багату спадщину минулого, знаходять нові підходи в навчанні, застосовуючи нові методи, нові технічні засоби навчання. Основу навчання складає модульно-рейтингова система.

Всі теми формуються і пропонуються блоками. Існує ряд обов'язкових модулів і модулі на вибір для кожного рівня навчання. Основна кількість модулів 20 (кожен модуль має 15 годин в середньому), таким чином, для отримання будь-якого виду диплома потрібно 300 годин навчального часу. Знання оцінюються на трьох рівнях:

- самими студентами;
- викладачами під час систематичних перевірок і іспитів;
- професіоналами з комітетів керівників підприємств туристичної галузі.

В професійній освіті існує гнучка система зміни змісту курсу в залежності від запиту на фахівців або ринку. Університетські команди використовують можливості, запропоновані державою: розвивають міждисциплінарність, поглиблюють загальну освіту, пропонують студентам фундаментальну професійну освіту.

Університетську туристську освіту відрізняє інтернаціоналізація: освітні модулі англійською мовою, викладання на яких здійснюється професорами американського і австралійського університетів; активне партнерство з головними підприємствами туризму і готельної справи за кордоном; угоду з

іноземними центрами підготовки, що дозволяють обмін студентів, присутність в європейських програмах.

Стажування є однією з найважливіших складових навчання в університеті.

У Франції обов'язкове стажування на підприємстві галузі, як у Франції, так і за кордоном (від 4 тижнів до 6 місяців), а також інтернатура на підприємстві у Франції.

В наші дні університети Франції пропонують різноманітне освіту за зразком міждисциплінарності полів компетенції. Освіта в університетах носить індивідуалізований характер: в групах не більше 22 студентів. Освітня система Франції має давні традиції, які гідно поєднуються з найсучаснішими технологіями в системі освіти. [34,с. 229]

Інтернаціоналізація всього освітнього комплексу вимагає розробки загальноєвропейських стандартів та кваліфікацій. Туристська освіта успадковує всі основні принципи освітньої системи. Але прагнення Франції увійти в загально-європейський освітній простір змушує ідеологів освіти шукати точки зближення. В системі туристської освіти Франції розрізняють кілька видів дипломів:

- Національний диплом 2-х річного циклу;
- Національний диплом 3-х річного циклу;
- Диплом про вищу спеціальну освіту за спеціалізацією;
- Європейський диплом про вищу освіту за спеціалізацією;
- Диплом про вищу освіту за спеціалізацією;
- Диплом університету 3-х річного циклу досліджень в сфері туризму.

Визначено, що випускники туристських спеціалізацій можуть працювати:

- менеджерами в установах фінансового та комерційного управління;
- громадських або приватних структурах;
- в культурних, екологічних, громадських або приватних установах;
- на національному або місцевому рівні;

-агентами або референтами в сфері туризму, культури та навколишнього середовища;

-в адміністративно-територіальних утвореннях (район, відділ, регіон, природні парки, офіси туризму);

-відділах зовнішніх операцій держави.

Існує також кілька посад міжнародного рівня (ЮНЕСКО, ЄС, ООН і т.д.).

До цих раніше ідентифікованих професій, додалися в останні роки професії, які беруть до уваги засоби масової інформації, які відповідають новим інформаційним і комунікативним технологіям.

В результаті важкої демографічної, економічної, суспільної та культурної еволюції виникли нові потреби в робочих місцях, які породжені збільшенням середньої тривалості життя, широкою участю жінок в суспільній діяльності, громадською пропозицією колективної охорони дітей, зростанням середнього рівня життя, дегуманізацією міста.

Багатопредметний педагогічний зміст включає в себе сукупність нових послуг, що відносяться до захисту і підвищення вартості навколишнього середовища, спортивної, культурної діяльності та дозвілля. В результаті аналізу навчальних програм, планів, монографій провідних вчених, наукових статей, статистичних даних можна констатувати, що одним з пріоритетних напрямів у підготовці фахівців сфери туризму є вивчення іноземних мов, яке має тенденцію до зростання в майбутньому, у зв'язку зі створенням Європейського Економічного Співтовариства, руйнуванням кордонів між державами в Європі, прагненням народів світу до співпраці, спілкування і порозуміння. Він підпорядковується двом основним тенденціям: міжнародного співробітництва всередині і вирішення професійних завдань за межами країни. У зв'язку зі зростаючими обсягами міжнародного співробітництва знання іноземних мов стали необхідними не тільки великим, але і середнім і навіть дрібним туристичним фірмам. Додаткова кваліфікація з іноземних мов збільшує шанси на ринку праці в розрахунку на професійну діяльність.

Розвиток екологічного туризму, збільшення туристичних екологічних брендів на європейському рівні і концепція нових продуктів в культурній або екологічній домініанті пропонують також нові шляхи працевлаштування.

Повчальним для українських вищих навчальних закладів може бути французький досвід використання в підготовці професійних кадрів для індустрії туризму, що охоплює:

- Інтерактивні методи навчання.
- дискусії у групі;
- модельовання виробничих ситуацій та їх аналіз;
- ділові ігри;
- інтерв'ю з працівниками туристичної галузі;
- психологічні тренінги;
- підготовка студентами проектів і їх презентація;
- робота в мережі Інтернет;
- ознайомлення з тематичним планом дисципліни;
- спілкування з викладачем;
- аналіз вебсторінок туристичних фірм;
- пошук місць для стажування та можливого працевлаштування.

Це є ефективним засобом забезпечення мотивації навчання та залучення студентів до навчального процесу; активізації їх мислення та дій; підвищення рівня взаємодії студентів між собою та викладачем; формування здатності студентів до самостійного і творчого виконання завдань; урізноманітнення процесу навчання, перетворення його на співпрацю, змагання та ділову гру.

Загальнодержавний підхід до туристської освіти сприяє переходу до сучасної форми соціальних відносин. Доведено, що пріоритетне значення у соціально-економічному розвитку туризму має підвищення ефективності діяльності навчальних закладів, які готують фахівців для регіонів.

В Україні підготовка фахівців за напрямом «Туризм» здійснюється за двома спеціальностями «Туризм» і «Готельне господарство» без конкретики в питаннях спеціалізації. Спеціалізація - це здобуття особливих знань у

спеціальності, поглиблення фаховості та професійного мислення спеціаліста. Спеціалізація в освіті потрібна для досягнення високого рівня конкурентоспроможності фахівців, їх адаптації до суспільних умов, що постійно змінюються.

У Франції досліджено 123 спеціалізації в 70 університетах. Види спеціалізації в освіті в туризмі Франції поглиблюють відмінність між навчальними закладами. Поряд з цим, спеціалізація не дозволяє дублювати виробничі функції майбутніх фахівців, а це веде до підвищення рівня результативності їх роботи, а отже і конкурентоздатності туристичної галузі в цілому. Кооперація на європейському рівні досі грає важливу роль серед навчальних закладів Франції, яка припускає все більше програм по обміну. На основі аналізу даного питання можна з упевненістю стверджувати, що дана тенденція не тільки збережеться, але й буде зростати.

Дослідження проблеми наочно показує, що сфера туризму в міжнародному масштабі має величезні можливості застосування знань іноземних мов.

Щоб задовольнити потреби даної сфери в першокласних фахівцях, багато навчальних закладів вводять на всі туристичні спеціальності, як обов'язковий предмет, іноземні мови.

Професії зі знанням іноземних мов є змішання різних сфер діяльності і виражаються в різних формах. Однак вони можуть бути об'єднані в єдине ціле саме тією роллю, яку відіграє в них іноземна мова.

Досліджуючи навчальні програми багатьох навчальних курсів з іноземної мови, ми розглядаємо її вивчення в аспекті додаткової кваліфікації як власну професійну вимогу.

У навчальних планах вищої школи Франції іноземні мови займають досить великий обсяг годин при різноманітності їх палітри. Підвищення кваліфікації з іноземної мови займає значне місце серед різноманітних форм навчання (діалогове, дистанційне, кореспондентське).

Чим глибше і різноманітніше мовні знання, тим легше знайти застосування цих знань, умінь і навичок в сфері туризму і тим успішніше буде ця діяльність.

Важливим моментом у підготовці фахівців для сфери туризму є організація мовної практики. Вона обов'язкова практично на будь-якій стадії навчання. Слід реалізувати дані методи і технології іншомовної підготовки фахівців сфери туризму Франції в вищих навчальних закладах туристського профілю України.

Доведено, що у Франції значна увага приділяється післядипломній освіті фахівців для сфери туризму, спостерігається розробка її концепції та спроба практичного здійснення.

Подальший розвиток туризму потребує розробки і реалізації освітньої стратегії, поєднання соціальної, економічної, інноваційно-інвестиційної державної політики для ефективного розв'язання існуючих проблем галузі.

Таким чином, на основі проведеного нами дослідження особливостей практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в університетах Франції, можемо констатувати, що французької моделі притаманно ряд дидактичних форм і методів підготовки, які можуть стати знаряддям як для покращення рівня практичних знань і вмінь студентів, так і для вдосконалення освіти в туризмі.

Туристська освіта часто розглядається в якості другої вищої освіти. Враховуючи той факт, що туристська освіта у Франції є молодшою, її стрімкий ріст показує, що в період глобалізації - економіка спрямовується в бік сфери послуг, яскравим представником якої вважається туризм.

За часів діалогу культур туризм несе в собі етичні, освітні та культурні завдання, поряд із соціально-політичними і економічними.

Висновки до розділу III.

У розділі висвітлено світовий досвід розвитку туризму в розвинених країнах, підготовку кадрів для туристичної галузі та план розвитку туризму в Україні. Узагальнено передовий досвід країн США, Європи, в т.ч. Франції, яка має значний досвід розвитку туристичної галузі та підготовки кадрів для цієї галузі.

Встановлено, що в туристичній індустрії світу: працює понад 260 млн. осіб, тобто кожен 10- тий працюючий; грошові надходження з туристичних подорожей становлять понад 500 млрд. доларів США; обсяги міжнародного туризму на початок 21 століття зростатимуть щороку в середньому на 4 %.

З'ясовано, що перше місце за кількістю прийому іноземних туристів займає Китай (137 млн. туристів), далі США, Франція, Іспанія, Італія, Велика Британія та ін.

Пропонуємо пріоритетним напрямом підготовки кадрів для сфери туризму на сучасному етапі вивчення передового досвіду та його імплементацію з питань розвитку туризму та підготовки кадрів для цієї галузі в регіони України.

Вважаємо, що такий організаційний захід стане потужним фактором для подальшого економічного розвитку галузі туризму та підготовки кадрів у вищій школі України.

Впровадження запланованих заходів по розвитку туризму в Україні буде сприяти подальшій розбудові туристичної індустрії, збільшенню притоку вітчизняних та іноземних туристів, надходженню коштів та зміцнення економіки як підприємств – складових туристичної індустрії, так і національної економіки України загалом.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі наведено узагальнення теоретично-практичних засад розвитку туристичної індустрії та підготовки управлінських кадрів для туризму в Україні та країнах Європи, що дозволяє зробити наступні висновки:

1. Туристична індустрія – це сукупність різних напрямів економічної діяльності, взаємодія яких прямо, чи опосередковано задовольняє потреби туристичного потоку та виступає каталізатором сучасних процесів у суспільстві країни. Туристична індустрія України охоплює рекреаційно-природні ресурси, що має приваблювати вітчизняних та іноземних туристів.

2. З'ясовано, що Україна в усіх регіонах має значну й цікаву базу для розвитку і становлення індустрії туризму, що є важливим підґрунтям для організації потужної галузі національної економіки країни.

3. Досліджено, що ефективний розвиток туристичної галузі в значній мірі буде залежати від підготовки управлінських кадрів – менеджерів туризму, які спроможні організувати в Україні конкурентоспроможну індустрію туризму. Все це сприятиме розширенню політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між країнами і народами світу, збільшенню іноземних туристів та притоку інвестицій, зміцненню економіки України.

4. Встановлено, що на сьогоднішній день професія менеджера з туризму досить затребувана на ринку. В Україні вже налічується 111 вищих навчальних закладів, що мають спеціальності туризм, готельна та ресторанна справа.

Розбудова індустрії туризму потребує кваліфікованих фахівців з усіх спеціальностей. В зв'язку з цим в країні функціонує система підготовки кадрів усіх управлінських рівнів. Спеціальна фахова освіта для туристичної галузі здійснюється в навчальних закладах різного рівня акредитації, більшість з них – вузи, що надають кваліфікацію бакалавра й проводять набір магістрів на відповідні спеціальності.

5. Спеціалізовані навчальні заклади діють у Києві, підготовку фахівців здійснюють у класичних університетах Львова, Києва, Харкова, Чернівців, Тернополя та інших навчальних закладів України. Там розробляються нові

освітні програми, які наближені до європейських і вивчають: технології туристично-краєзнавчої діяльності; спортивно-оздоровчого туризму; підготовки та проведення екскурсій; організації групової та індивідуальної оздоровчо-туристичної діяльності.

Освітні програми дають можливість студентам отримати фундаментальні знання для забезпечення ринку праці професійно-компетентними, інтелектуальними і креативними фахівцями, які володіють знаннями за напрямками діяльності туристичної індустрії, зокрема за фахом підприємництво, менеджмент й туристична справа, здатних організувати діяльність підприємств, фірм й інших формувань туристичної галузі на прибутковому рівні, витримувати конкуренцію й бути конкурентоспроможними, досягати високих економічних результатів у своїй роботі.

6. В ході підготовки кадрів для туристичної індустрії запроваджуються у навчання принципи Болонського процесу, який передбачає суттєве скорочення обсягу аудиторних занять, збільшення уваги як на фундаментальні, класичні знання отримані на лекціях, так і засвоєння новітнього проблемного матеріалу на семінарських і практичних заняттях з використанням активних методів навчання.

В Україні використовується досвід підготовки фахівців для туристичної індустрії у Європейському навчальному просторі, зокрема досвід Франції, в якій порівняно з іншими країнами проводиться найкращий варіант підготовки управлінських кадрів для туристичної індустрії, а остання функціонує на високому економічному рівні.

7. Вивчено світовий досвід розвитку туризму в розвинених країнах, підготовку кадрів для туристичної галузі.

Встановлено, що в туристичній індустрії світу: працює понад 260 млн. осіб, тобто кожен 10- тий працюючий; грошові надходження з туристичних подорожей становлять понад 500 млрд. доларів США; обсяги міжнародного туризму на початок 21 століття зростатимуть щороку в середньому на 4 %.

З'ясовано, що перше місце за кількістю прийому іноземних туристів займає Китай (137 млн. туристів), далі США, Франція, Іспанія, Італія, Велика Британія та ін.

8. Пропонуємо пріоритетним напрямом підготовки кадрів для сфери туризму на сучасному етапі вивчення передового досвіду та його імплементація в регіонах України. Вважаємо, що такий організаційний захід стане потужним фактором для подальшого економічного розвитку галузі туризму та підготовки кадрів у вищій школі України.

Впровадження запланованих заходів по розвитку туризму в Україні буде сприяти подальшій розбудові туристичної індустрії, збільшенню притоку вітчизняних та іноземних туристів, надходженню коштів та зміцнення економіки як підприємств – складових туристичної індустрії, так і національної економіки України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова А. Ю. Международный туризм. М.: Аспект Пресс, 2002. 470 с.
2. Аніщенко А.П., Зайцева М.М. Підготовка кадрів туристичної індустрії. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №11. 2015
3. Баєв В.В. Формування системи підготовки кадрів з медичного туризму в Україні. Інвестиції: практика та досвід. № 6. 2015. с.60-63
4. Балабанов Г. В., Гришко Р. О. Сучасний стан національного ринку вищої професійної освіти у галузі туризму. Географія та туризм. Київ, 2014. Випуск 28. URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk28/v283.pdf>
5. Бахрушин В. Якими мають бути стандарти вищої освіти. URL:<http://education-ua.org/ua/articles/289-yakimi-mayut-buti-standarti-vishchoji-osviti-2>
6. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. Право та інноваційне суспільство. № 1 (4). 2015. С. 27-28.
7. Богданова Ж.А. Поняття та види туристичної діяльності в Україні. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2009. № 4 (50). С. 194-197.
8. Бойко Л.Г. Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців з туристичної діяльності на сучасному етапі. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. 2016. № 2 (12). с.157-160.
9. Бондаренко М.П. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму. Економічний часопис-XXI. 2012. № 3-4. С. 19-22.
10. Будко А.В. Особливості здійснення контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів за допомогою альтернативних методів оцінювання: метод портфоліо. Теорія та методика навчання та виховання: зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2014. Вип. 35. С. 28-40.

- 11.Бушуев В. В. О дефиниции «индустрия туризма». Культура Народів Причорномор'я. 2001. № 25. С.179-182.
- 12.Васюк О.В. Теоретико-методичні аспекти організації дистанційної освіти. Вісник Книжкової палати України. 2011. № 2. С. 30-32.
- 13.Веремчук А. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у ВНЗ. Проблеми підгот. сучас. вчителя: зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Жовтий О. О., 2013. № 7. С. 319-325.
- 14.Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2003. С. 3.
- 15.Гарбар В.А. Підготовка фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах України. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2013. Вип. 41(1). С. 246-257. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_41\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_41(1)_24).
- 16.Герасименко В. Г. Основы туристского бизнеса. Одеса: Черноморье, 1997. 160 с.
- 17.Горбатюк О.В. Організація самостійної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2012. Вип. 65. С. 68-71.
- 18.Девисиллов В.А. Портфолио и метод проектов как педагогическая технология мотивации и личностно ориентированного обучения в высшей школе. Высшее образование сегодня. 2009. № 2. С. 29-34.
- 19.Доронина Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студ. в вузе. Социология образования. 2011. № 3. С. 33-34.
- 20.Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання: навч. пос. для студентів ВНЗ - Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 272 с.
- 21.Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. - К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.

22. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр від 13.08.2014 — № 146.
23. Закон України «Про вищу освіту» Про вищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. ст.2004). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
24. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>.
25. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
26. Закон України «Про професійно-технічну освіту Про професійну (професійно-технічну) освіту (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. ст. 215). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
27. Закон України «Про туризм»(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 31, ст.24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2%D1%80#Text>
28. Закон України про туризм (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 31. ст.24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2%D1%80#Text>
29. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. Монографія. За ред. П. Ю. Саух. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 14,319.
30. Квартальнов В. А. Туризм. М.: Финансы и статистика, 2002. 320 с.
31. Киф'як В.О. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Зелена Буковина, 2003. 312 с.
32. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2007. 40 с.
33. Кнодель Л. В. Туризм і туристська освіта в Угорській Республіці: монографія. Л. В. Кнодель. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2019. 240 с.

- 34.Кнодель Л. В. Туризм і туристська освіта у Франції: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2019. 287 с.
- 35.Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80#Text>
- 36.Курінний О.В., Черкасова Т.А. Ефективність функціонування кредитно-модульної системи у вищій школі. Молодий вчений № 2 (66). 2019. С. 488-492.
- 37.Король О.Д., Крачило М.П. Менеджмент туризму: Навч. посіб. К.: Знання, 2009. 248 с.
- 38.Локшин В.С. Психолого-педагогічне портфоліо як засіб формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери. Духовність особистості: методологія, теорія і практика 3 (56). 2013. С. 105-117.
- 39.Лук'янова Л. Г. Освіта в туризмі: К.: Вид-во «Вища школа», 2008. 719 с.
- 40.Любщева О. О. Ринок туристичних послуг. К.: Альтерпрес, 2005. - 436 с.
- 41.Любщева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). К.: Альтерпрес, 2002. 436 с.
- 42.Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. посіб. М.П. Мальська, В.В. Худо. Київ: ЦНЛ, 2009. 424 с.
- 43.Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
- 44.Масляк П.О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 343 с.
- 45.Машика Н.В. Теоретичні і практичні аспекти професійної підготовки кадрів в галузі туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/mashyka.htm
- 46.Мельникова І.М. Педагогічні задачі і методика їх розв'язання: навч. посіб. Ніжин. 2013. 174 с.

47. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: моногр. Київ: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2008. 493 с.
48. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.
49. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туризму: моногр. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 608 с.
50. Михайліченко Г.І. Організація туристичних подорожей: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 392 с.
51. Національна доктрина розвитку освіти та Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках. URL: <http://tyachiv.osv.org.ua/nacionalna-doktrina-rozvitku-osviti-14-19-44-26-09-2018/>
52. Нечипорук Л. Портфоліо - технологія як інноваційна особистісно орієнтована технологія навчання у ВНЗ. Нова пед. думка. № 1. С. 22-25.
53. Освітньо-професійна програма «Міжнародний туризм» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування. URL: https://www.wunu.edu.ua/opp/nnamev/opus_program/mizhнародniy_turyzm_mag.pdf
54. Педагогіка туризму. За ред. В.К. Федорченко. К.: Видавничий дім «Слово». 2004. 296 с.
55. План розвитку туризму в Україні на найближчі роки. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/rozvitok-turizmu-v-ukrajini-2021-plan-zahodiv-z-rozvitku-turizmu-i-kreativnih-industriy-v-ukrajini-novini-11309141.html>
56. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. Офіц. вісн. України. 2014. № 63. С. 6.

- 57.Сакун Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в розвинутих країнах світу: [монографія] . К.: «МАУП», 2004. 399 с.
- 58.Сироїд Н.П. Теоретичні підходи до визначення поняття туризм: його сутність та характерні ознаки. Економіка, управління та адміністрування. № 3 (93). 2020. С.3-8
- 59.Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
- 60.Стрельников В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ. Полтава: ПУЕТ, 309 с.
- 61.Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: моногр. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 537 с.
- 62.Ставицька І.В. Система MOODLE як засіб підвищення ефективності вкладання. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов. <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1290>
- 63.Устименко Л. М. Історія туризму. К.: Альтерпрес, 2008. 354 с.
- 64.Федорченко В.К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. К., 2005. 512 с.
- 65.Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії: навч. посіб. К.: Атіка, 2006. 264 с.
- 66.Шевченко В. Сучасні методи та технології навчання у вищій школі. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713171/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%9C.389-399.pdf>
- 67.Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії. Навчальний посібник. За ред. проф. І.М. Школи. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с.
- 68.Яценко Б. П. Мегатренди світового господарства. Український географічний журнал. 1998. № 4. С. 3-7.